

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΡ. 39

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΥ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ

Ο ΓΑΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ
ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΘΗΝΑΙ
1973

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

15, 2

10, 00

ΑΡ. 39

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΥ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ

**Ο ΓΑΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ
ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ**

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΘΗΝΑΙ
1973

ΒΑΣΙΛΗ ΝΙΤΣΙΑΚΟΥ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΒΑΣΙΛΗ ΝΙΤΣΑΚΟΥ

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία» Ἀθηνῶν ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῶν πνευματικῶν αὐτῆς σκοπῶν, πλὴν ἄλλων, ἐπρογραμματίσει διὰ τὴν περίοδον 1972/1973 τὰς κατωτέρω ὁμιλίας:

Ἡ πρώτη τούτων, μὲ ὁμιλητὴν τὸν Στρατηγὸν κ. Δημ. Τ.Ν. Μπότσαρην, Πρόεδρον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος καὶ θέμα: Ἐξηκοστὴ ἑπετεῖος ἀπελευθερώσεως τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Δ. Ἡπείρου - Προσωπικαὶ ἀναμνήσεις, ἐγένετο τὴν 25ην Ὀκτωβρίου 1972.

Ἡ δευτέρα, μὲ ὁμιλητὴν τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑταιρείας κ. Γεώργιον Ἀχ. Βαθαρέτον καὶ θέμα: Κομπογιαννίτες, ματσουκάδες, οἱ ξακουσμένοι αὐτοδίδακτοι γιατροὶ ἀπὸ τὸ Ζαγόρι τῆς Ἡπείρου, ἐγένετο τὴν 22αν Νοεμβρίου 1972.

Ἡ τρίτη, μὲ ὁμιλητὴν τὸν κ. Μιχαὴλ Πετρόχειλον, καὶ θέμα: Ὁ Ἀλφ. Πασᾶς καὶ οἱ ποιηταί, ἐγένετο τὴν 13ην Δεκεμβρίου 1972.

Ἡ τετάρτη, μὲ ὁμιλητὴν τὸν κ. Βασίλειον Βετσόπουλον καὶ θέμα: Ὁ γάμος στὴν Πυρσόγιαννη τὰ πάλι ἅτὰ χρόνια, ἐγένετο τὴν 10ην Ἰανουαρίου 1973.

Ἡ πέμπτη, μὲ ὁμιλητὴν τὸν Γεν. Γραμματέα τῆς Ἑταιρείας κ. Ἀλέξανδρον Χ. Μαμμόπουλον καὶ θέμα: Λαϊκὴ ἄρχιτεκτονικὴ. Ἡπειρωτὲς μαστόροι καὶ γεφύρια (μὲ προβολὴ ἐγχρώμων εἰκόνων). Ἐγένετο τὴν 7ην Φεβρουαρίου 1973.

Ἡ ἕκτη, μὲ ὁμιλητὴν τὸν Στρατηγὸν κ. Δημ. Τ. Ν. Μπότσαρην, Πρόεδρον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑται-

ρείας τῆς Ἑλλάδος καὶ θέμα: Ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες. Γιάννινα καὶ Σοῦλι. Ἐγένετο τὴν 23ην Φεβρουαρίου 1973.

Ἡ ἐβδόμη, με ὁμιλητὴν τὸν κ. Γεώργιον Μαραζιώτην, τ. Ἐκπαιδευτικὸν Σύμβουλον καὶ θέμα: Ὁ Ἡπειρώτης Ἐθναπόστολος Πέτρος Ἡπίτης, ἐγένετο τὴν 7ην Μαρτίου 1973.

Ἡ ὄγδῃ ἐκδήλωσις — φωτογραφικὸν Πανόγραμμα ἀπ' ὅλη τὴν Ἡπειρο, με ἔγχρωμες εἰκόνες τοῦ κ. Ἀποστόλου Βερτοδούλου καὶ με λαογραφικὴν καὶ ἱστορικὴν ἐπένδυσιν ὑπὸ τοῦ Προέδρου κ. Γ. Βαθαρέτου, ἐγένετο τὴν 4ην Ἀπριλίου 1973.

Ἡ ἐννάτη, με ὁμιλητὴν τὸν Σύμβουλον τῆς Ἐταιρείας κ. Εὐάγγελον Δημόπουλον, Ἐπίτ. Γεν. Ἐπιθεωρητὴν καὶ θέμα: Φυσικὸν καὶ πνευματικὸν περιβάλλον Ἡπείρου (θρύλοι, μῦθοι, παραδόσεις) τροφὸς τοῦ Ποιητοῦ Κώστα Κρυστάλλη, ἐγένετο τὴν 18ην Ἀπριλίου 1973.

Ἡ δεκάτη, με ὁμιλητὴν τὸν κ. Γρηγόριον Γκιζέλην, διδάκτορα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πενσυλβανίας καὶ θέμα: Ἡ λειτουργία τῶν βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν τῆς ἀγάπης, με ἀπαγγελίαν τῆς Δίδος Ἄννας Ἀτσάλη, ἐγένετο τὴν 10ην Μαΐου 1973.

Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω διαλέξεις ἐγένοντο εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Τὰ κείμενα τῶν ὁμιλιῶν τούτων ἐκτυποῦνται εἰς ἰδιαίτερα ἡριθμημένα τεύχη καὶ διανέμονται δωρεὰν εἰς τοὺς ἀκροατάς, τὰ σχολεῖα, ἰνστιτοῦτα καὶ βιβλιοθήκας.

Ἐξ ἄλλου τὴν 27ην Μαρτίου 1973 ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία» καὶ ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος «Παρνασσός» ὠργάνωσαν εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτοῦ τιμητικὴν ἐκδήλωσιν ἐπὶ τῇ 60ετηρίδι τῆς ἐθνικῆς καὶ πνευματικῆς δράσεως τοῦ Στρατηγοῦ Δημ. Τ. Ν. Μπότσαρη.

Κατ' αὐτὴν ὠμίλησαν οἱ κ.κ. Σ. Λοϊζίδης, Γ. Βαθαρέτος, Στρατηγὸς Ν. Παπαρρόδου, Χρ. Σολομωνίδης, Κ. Στεργιόπουλος, Στ. Στεφάνου καὶ ἀπήντησε δι' ὀλίγων ὁ τιμώμενος.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία» Ἀθηνῶν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1974 σαράντα ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της, συμφώνως πρὸς τὸ Καταστατικόν της, τὸ ὁποῖον προβλέπει ἐκτὸς ἄλλων, τὴν περίσωσιν παντὸς λαογραφικοῦ καὶ ἱστορικοῦ στοιχείου, δι' εὐρείας ἐρεύνης τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος τῆς Ἡπείρου καὶ μετ' ἀπόφασιν τοῦ Δ. Συμβουλίου αὐτῆς, προκηρῦσσει τὰ κατωτέρω διαγωνίσματα - βραβεῖα, τὸ ἔπαθλον τῶν ὁποίων εὐγενῶς διέθεσαν Ἡπειρῶται ἢ ἠπειρωτικῆς καταγωγῆς Χορηγοί, προθύμως ἀνταποκριθέντες εἰς τὰς ἐκκλήσεις τῆς Ἑταιρείας, συνεχίζοντες τὴν μακρὰν ἠπειρωτικὴν παράδοσιν τῆς φιλοπατρίας, φιλογενείας καὶ φιλομουσίας.

1) α) «Καλοῦδειον Βραβεῖον» χορηγοῦντος τοῦ Σουλιώτου κ. Ἀλεξάνδρου Καλούδη ἐκ δρχ. εἴκοσι πέντε χιλιάδων (ἀριθ. 25.000) λαογραφικόν, ἀφορῶν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἱστορικὴν περιοχὴν τοῦ Σουλίου.

β) «Καλοῦδειον Βραβεῖον» χορηγοῦντος τοῦ Σουλιώτου κ. Ἀλεξάνδρου Καλούδη ἐκ δρχ. εἴκοσι πέντε χιλιάδων (25.000) ἱστορικόν, πρὸς συγγραφὴν πρωτοτύπου ἱστορικῆς μονογραφίας ἀφορώσης εἰς τὸ Σούλι καὶ τὴν διασπορὰν τῶν Σουλιωτῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Σουλίου.

2) «Πιτούλειον Βραβεῖον» χορηγοῦντος τοῦ κυρίου Δημ. Πιτούλη, λαογραφικόν καὶ ἱστορικόν ἀφορῶν, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Θεσπρωτίας ἐκ δραχμῶν εἴκοσι χιλιάδων (20.000).

3) Βραβεῖον «Ἡλία Σάρρα» χορηγοῦντος τοῦ κ. Ἡλία Σάρρα λαογραφικόν καὶ ἱστορικόν ἀφορῶν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Θεσπρωτίας ἐκ δραχμῶν εἴκοσι χιλιάδων (20.000).

4) «Τσουκανέλιον Βραβεῖον» χορηγοῦντος τοῦ Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἀλεξ. Τσουκανέλη, πρὸς συγγραφὴν πρωτοτύπου ἱστορικῆς μονογραφίας ἀφορώσης εἰς τὴν γενέτειράν του τὰ Ἰωάννινα, ἐκ δραχμῶν τσῆς, ἐκ δραχμῶν δέκα χιλιάδων (10.000).

5) «Τσουμάνειον Βραβεῖον» χορηγοῦντος τοῦ κ. Νικολάου Τσουμάνη, πρὸς συγγραφὴν ἱστορικῆς μονογραφίας ἀφορώσης εἰς τὴν γενέτειράν του, Πάδες Κονίτσης, ἐκ δραχμῶν δέκα χιλιάδων (10.000).

Ἡ συμμετοχὴ εἰς τοὺς προκηρυσσομένους διαγωνισμοὺς τελεῖ ὑπὸ τὰς κατωτέρω προϋποθέσεις:

1) Καθορίζεται χρόνος ὑποβολῆς ἔργων ἀπὸ τῆς 1ης Ἰουλίου 1973 μέχρι τῆς 31ης Αὐγούστου 1974.

2) Τὰ ἔργα θὰ ἀποσταλοῦν ἀνωνύμως εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἑταιρείας, ὁδὸς Ἀκαδημίας ἀριθ. 64—Ἀθήνας.

3) Δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς οἱ διαγωνιζόμενοι θὰ ἀποστείλουν τὸ ὀνοματεπώνυμον μετὰ ἰδιογράφου τῆς πρώτης σειρᾶς τοῦ ὑποβληθέντος πονήματος.

4) Ἡ βράβευσις τῶν ἔργων θὰ γίνῃ ὑπὸ Τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς ὀρισθησομένης ὑπὸ τοῦ Δ. Συμβουλίου.

5) Τὰ ἔπαθλα ἀποτελοῦν συγγραφικὰ δικαιώματα τῶν διαγωνιζομένων ἄνευ ἐτέρας ὑποχρέωσης τῆς Ἑταιρείας.

6) Τὰ ἀποστελλόμενα ἔργα βραβευόμενα ἢ μὴ ἀποτελοῦν στοιχεῖα τῆς Ἑταιρείας καὶ δὲν ἐπιστρέφονται.

7) Ἡ δημοσίευσις τῶν βραβευθέντων ἔργων εἶναι ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς Ἑταιρείας ἐξαρτωμένης τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ ἐκ τῶν διαθεσίμων αὐτῆς ἢ τῆς ὀλοκληρώσεως τοῦ ἔργου ὑπὸ τῶν κ.κ. ἀθλοθετῶν διὰ συμπληρωματικῆς καταβολῆς. Ἡ διάθεσις δὲ μετὰ τὴν τυχόν δημοσίευσιν γίνεται, ὡς δι' ὅλας τὰς ἐκδόσεις τῆς Ἑταιρείας, δωρεάν.

8) Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία» ἀπευθύνεται κυρίως πρὸς τοὺς ἐν Ἠπείρῳ ὑπηρετοῦντας διδασκάλους διὰ τῆς προκηρύξεως ἐπιδιώκουσα νὰ ὠφεληθῇ ἢ ἱστορικὴ ἔρευνα ἐκ τῆς παρουσίας αὐτῶν εἰς τὸν ἱστορικὸν χῶρον τῆς Ἠπείρου καὶ νὰ κινηθῇ πᾶσα φιλέρευνη διάθεσις, δὲν ἀποκλείει ὅμως τὴν συμμετοχὴν, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ, παντὸς φιλόστορος καὶ συλλογέως.

9) Τὸ ἀποσταλησόμενον ὑλικὸν ὅπωςδῆποτε πρέπει νὰ εἶναι ἀδημοσίευτον, ρητῶς ὀριζομένου διὰ τοῦ παρόντος. Δι' αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖα ἢ γνῶσις τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας τῶν κατονομαζομένων περιοχῶν. Ἐπιτρέπεται μόνον ἢ διὰ παραλληλισμὸν ἀναφορὰ εἰς δημοσιευμένον ὑλικὸν γινομένης σχετικῆς καὶ ἀκριβοῦς παραπομπῆς.

10) Εἰδικωτέρας ὁδηγίας δύνανται νὰ ζητήσουν οἱ διαγωνιζόμενοι παρὰ τῶν γραφείων τῆς Ἑταιρείας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Ἰουνίου 1973

Κατ' ἐντολὴν τοῦ Διοικ. Συμβουλίου

Ὁ Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΓΑΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ
ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ο Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ

Ο Γεν. Γραμματέας
ΑΝΔΡ. Κ. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ γάμος, εἰς παλαιότεραν ἰδίως ἐποχὴν, ἐκαλεῖτο καὶ Χ α ρ ἄ. Ἡ λέξις εἶναι λίαν χαρακτηριστικὴ καὶ ἐκδηλωτικὴ τοῦ γεγονότος, δεδομένου ὅτι ἐσκόρπιζεν εἰλικρινῆ χαρὰν καὶ πραγματικὴν ἀγαλλίασιν, ὅχι μόνον εἰς τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς «τῶν μελλόντων συνελθεῖν εἰς γάμου κοινωνίαν», ἀλλὰ καὶ εἰς ὀλόκληρον τὸ χωριό, τὸ ὁποῖον συμμετείχεν, ἔστω καὶ μακρόθεν, τῆς εὐτυχίας τῶν δύο οἰκογενειῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς θαθείας συγχρόνως συγκυρήσεως, ἣτις ἐβασίλευεν εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης, διότι, θὰ ἔβγαζαν τὴν τσούπα ἀπὸ τὰ χέρια των καὶ θὰ τὴν ἔδιδον εἰς ξένο σπίτι. Τοῦτο ραγίζει κυριολεκτικῶς τὴν καρδίαν τοῦ «γονῆ», ἀλλὰ συνάμα εἶναι καὶ κάτι τὸ ὁποῖον εὐχονται καὶ ἐπιδιώκουσι πάντοτε οἱ γεννήτορες, οὐδόλως ἐπιθυμοῦντες ὅπως ἴδωσι τὸ σπλάγχνον των περιφρονούμενον, καθ' ὃ ἀποκτῶν τὸν θλιβερόν τίτλον τῆς «Ζ α μ α ν ἄ ρ ι ἄ ς».

Ἡ τελευταία αὕτη λέξις, προέρχεται ἐκ τῆς τουρκικῆς τοιαύτης «ζεμάν» (=χρόνος)· σημαίνει δηλ. μεταφορικῶς, ὅτι παρήλθεν ἤδη ὁ καιρὸς διὰ νὰ πανδρευθῆ, ἀδιάφορον ἔαν πολλάκις, δὲν εἶχεν ὑπερβῆ τὰ 22, διότι ἢ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, κατάλληλος ἡλικία γάμου, διὰ τὴν κόρην, ἦτο ἢ τῶν 16 — 20 ἐτῶν.

Ἡ Χ α ρ ἄ ἤρχιζε κυρίως ἀπὸ τὸ πρῶν τῆς Δευτέρας καὶ συνεχίζετο μέχρι καὶ τῆς ἑσπέρας τῆς ἐπομένης Τρίτης, ὅποτε ἐτελείωνε μὲ «τὰ Πιστρόφια», προφανῶς ἐκ τοῦ «ἐπιστρέφω», εἰς τὸ σπίτι τῶν γονέων τῆς νύφης, γινόμενα ὡς «ἀπόδοσις» τοῦ γινομένου δείπνου κατὰ τὴν προηγουμένην βραδυὰν εἰς τοῦ γαμβροῦ τὸ πατρικόν. Οὕτως:

Ἐκ μέρους τοῦ γαμπροῦ, προσωπικῆ συμμετοχῆ καὶ τοῦ ἰδίου, τὸ πρῶν τῆς Δευτέρας, μὲ εὐθυμα καὶ κατάλληλα πρὸς τὴν περίστασιν τραγούδια, μεταξὺ τῶν ὁποίων, ἀπαραιτή-

τως, τῆς μάννας τὴν παράκλησιν «πρὸς τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας».

Γιὰ λάμψε, ἥλιε μ' λάμψε, λάμψ' αὐτὴ τ' ἑβδομάδα,
Χ α ρ ᾶ θέλω νὰ κάνω, νύφη πᾶ νὰ πάρω...

Πολυπληθὺς συνοδεία, ἀποτελουμένη ἀπὸ ἄνδρες, γυναῖκες καὶ «τσ'πιά», συγγενεῖς καὶ φίλους του, ὀδηγεῖ ὀλόκληρον φάλαγγα μουλαριῶν καὶ γαϊδουριῶν, τῶν ὁποίων τὸ καπίστρι στολίζεται μὲ πράσινα κλαριά καὶ λουλούδια, πηγαίνουν εἰς τὸ βουνό, διὰ νὰ κουβαλήσουν ξύλα, τὰ ὁποῖα θὰ χρειασθοῦν διὰ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις τοῦ γάμου, ἦτοι: τὸ ψωμί, τὲς κουλουῖρες, τὰ μ'πρέκια, τὰ ψ'τά, τὰ φαγιά, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ «τὸ πρῶτο φαῖ τοῦ γάμου» το ὁποῖον, κατὰ τὸν ἐγκυκλοπαιδικώτατον διδάσκαλόν μας, ἀείμνηστον Γούσιαν, ἦτο «ὁ καταβρουμᾶς» δηλ. ἡ γνωστὴ μας μαγειρίτσα.

Τὴν Τρίτη τὸ βράδυ ἀφοῦ ἐκοσκίνιζε τὸ ἄλεύρι νέα, ἀσκέτως ἐὰν ἦτο πανδρεμένη ἢ ὄχι, τῆς ὁποίας ὁμως ἐζοῦσαν ἀμφότεροι οἱ γονεῖς, ἔπιαναν τὸ προζύμι τοῦ ψωμιοῦ τῆς Χαρᾶς, τὸ ὁποῖον ὁμως δὲν πλάθεται, ὡς συνήθως εἰς καρτέλια, ἀλλ' εἰς πλαστάρια, ψηνόμενα μέσα εἰς τεψιά. Ὡς ἐκ τούτου τὸ ζυμάρι πλάθεται μαλακό, διὰ νὰ κρατᾶ, μετὰ τὸ ψήσιμό του ὀλίγην ὑγρασίαν καὶ νὰ μὴ «κοραβιάζη» δηλ. νὰ μὴ ξηραίνεται. Διὰ μαγιὰν τοῦ ψωμιοῦ τοῦ γάμου ἔτριβον ρεβίθια μέσα εἰς πίτυρα καὶ τὰ ἀνακάτευαν, ἀφοῦ τὰ ἔβαζαν μέσα εἰς ἓνα λαῖνι, τὸ ὁποῖον ἐτοποθέτουν κοντὰ εἰς τὴν φωτιά καὶ τὸ παρακολουθοῦσαν «οἱ μπάμπες» γιὰ τὸ γίνωμα καὶ τὸ ἐσκέπαζαν, ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς, ἐπικουρικῶς μὲ καμμιά παληὰ τσέργα «γιὰ νὰ μὴ παρ' ἀπὸ κρύγιωμα κι' ἀπὸ μάτ». Ὄταν γίνονταν, τὸ ἔπαιρναν καὶ μὲ αὐτὸ ἐζυμώνετο τὸ ζυμάρι διὰ τὲς κουλουῖρες καὶ τὰ πλαστάρια. Οὕτως εἶχομεν τὸ μυρωδάτο ψωμί, «τὸ ρουφτένιο», τὸ ὁποῖον εἶναι, πράγματι, νοστιμώτατον, προτιμώμενον ἀπὸ μικροὺς καὶ μεγάλους. Ὄταν ἐφούρνιζον τὸ ψωμί καθὼς καὶ κάθε βράδυ μέχρι καὶ τοῦ Σαββάτου» τὰ τσ'πιά μας», πάντοτε εὐθυμα, μὲ τὴν παιδικὴν των ἀθωότητα καὶ ἀφέλειαν, ἔπιαναν τὸν χορό,, τὸν γνήσιον καὶ ὄχι νοθευμένον μὲ τουρκικοὺς «καρσιλαμάδες καὶ ἀηδῆ πηδήματα, ἔλεγον δὲ μεταξὺ ἄλλων, ἀπαραιτήτως καὶ τὰ ἐξῆς τραγούδια:

Κύργιε μ' καὶ ποιός τὸν κάμει
τοῦ νειόγαμπρου τὸ γάμο;
Πατέρας του τὸν κάμει
μὲ μόσχο, μὲ σταφύλι
μὲ τῆς δροσιᾶς τὰ χεῖλη.

Κύργιε μ' καὶ ποιός τὸν κάμει
τοῦ νειόγαμπρου τὸ γάμο;
Ἡ μάνα του τὸν κάμει
μὲ μόσχο μὲ σταφύλι
μὲ τῆς δροσιᾶς τὰ χεῖλη.

Παρατηροῦμεν ὅτι ὁ λαϊκὸς ποιητὴς ἀποδεικνυόμενος πολὺ προσεκτικὸς εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ τραγουδιοῦ, εἰς τὴν λέξιν «μάννα» προσθέτει ἄρθρον, οὕτως ὥστε καὶ ἡ λέξις αὕτη ν' ἀπαρτισθῆ ἀπὸ τρεῖς συλλαβάς, ὅπως ἡ ἀντίστοιχος τοῦ ἑτέρου στίχου «πατέρας».

Κατὰ τὴν ἐπομένην, δηλ. τὸ πρωὶ τῆς Τρίτης, οἱ οἰκεῖοι καὶ συγγενεῖς τῆς νύφης, ἄνευ συμμετοχῆς τῆς ἰδίας, μὲ τὴν πομπὴν καὶ μὲ τραγούδια πηγαίνουν καὶ κόβουν εἰς τὸ βουνὸ τὰ ξύλα, τὰ ὁποῖα θὰ χρειασθοῦν εἰς τὸ σπίτι της διὰ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις τοῦ γάμου, τὸ δὲ βράδυ προετοιμάζουν τὴν μαγιά, ὅπως καὶ εἰς τοῦ γαμβροῦ διὰ τὸ ρουφτένιο ψωμί εἰς πλαστάρια, μὲ τὰ ἴδια τραγούδια τῶν κοριτσιῶν, προσαρμοζόμενα ὅμως πρὸς τὴν νύφην, ἔπιαναν δὲ καὶ τὸν χορόν. Τοῦτο, ὁ χορὸς δηλ., ἐγένετο εἰς τὰ δύο σπίτια κάθε βράδυ μέχρι καὶ τοῦ Σαββάτου:

Κύργιε μ' καὶ ποιός τὸν κάμει
τῆς νειόνυφης τὸ γάμο;
Πατέρας της τὸν κάμει,
μὲ μόσχο, μὲ σταφύλι
μὲ τῆς δροσιᾶς τὰ χεῖλη.

Κύργιε μ' καὶ ποιός τὸν κάμει
τῆς νειόνυμφης τὸ γάμο;
Ἡ μάνα της τὸν κάμει
μὲ μόσχο, μὲ σταφύλι
μὲ τῆς δροσιᾶς τὰ χεῖλη.

Ἐννοεῖται ὅτι εἰς ἣν περίπτωσιν εἶχε φύγει ἀπὸ τὸν κόσμον, πρὸ τοῦ γάμου, εἰς τῶν γεννητόρων, τοῦ γαμπροῦ ἢ τῆς νύφης, ἀπὸ τὰ τραγούδια αὐτὰ παραλείπεται ἡ ἀντίστοιχος στροφή.

Τὸ ψωμί, καὶ εἰς τὰ δύο σπίτια, πλάθεται τὴν Τετάρτη τὸ πρωί, καὶ φουρνίζεται, μεγάλη δὲ προσπάθεια καταβάλλεται, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν παρατάξεων, ποίας νὰ ἐτοιμασθῇ ἐνωρίτερον καὶ νὰ ἐπιτύχῃ περισσότερο, διότι πρέπει ἕκαστος νὰ ἀποστείλῃ μιὰ κουλούρα εἰς τὸν ἄλλον συμπέθερον.

Ἡ νύφη, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐβδομάδος τοῦ γάμου, ἤτις, δι' αὐτήν, εἶναι «πραγματικὴ Ἑβδομάς τῶν Παθῶν», δὲν ἐξήρχετο τῆς οἰκίας καὶ ἐφόρει τὰ παλαιότερα φρέματά της, ὥστε κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ γάμου «νὰ τὴν πιάσῃ ἡ ἀρμάτα», δηλ. νὰ φανῇ οὐσιώδης ἡ διαφορὰ μεταξύ τῆς συνήθους καθημερινῆς ἐμφανίσεώς της καὶ ὅταν θὰ εἶναι στολισμένη νύφη. Ἴσως μάλιστα γίνεται τοῦτο καὶ διὰ νὰ μὴ τυχὸν ματιαχθῇ τὴν τελευταίαν πρὸ τοῦ γάμου ἐβδομάδα.

Τὴν Πέμπτην εἰς τοῦ γαμπροῦ ἐτοιμάζονται διὰ τὸ καλέσματα τῆς νύφης, τὰ ὅποια θὰ γίνουν ἐπισήμως τὴν ἐπομένην, λαγκίτες καὶ μπουρέκια, εἰς δὲ τῆς νύφης κατάλληλα, εἰς ποσότητα, ποιότητα καὶ εἶδος φαγητά, διὰ τὸ τραπέζι, τὸ ὁποῖον τὴν ἐπομένην θὰ παραθέσουν εἰς τοὺς καλεστάδες. Οὕτω :

Πρὸ τοῦ γεύματος τῆς Παρασκευῆς, ὀλίγοι στενοὶ συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ εἰς περιττὸν πάντοτε ἀριθμὸν, μεταβαίνοντες εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης, τὴν «καλοῦν ἐπισήμως» εἰς τὸν γάμον. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ομάδος ἐτίθετο νέος ἢ νέα, μὲ «κανίστραν» ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐτίθεντο τὰ δῶρα οὐ γαμπροῦ διὰ τὴν νύφην ἀκολουθῶν ὁ κρατῶν τὴν κόφαν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων δώρων, ὄχι θέβαια σημαντικῆς ἀξίας, ἦτο καὶ ἡ ὀκνᾶ ἢ ἴκνα, μὲ τὴν ὁποίαν ἡ νύφη τὸ ἴδιο θράδυ ἔβαφε τὰ μαλλιά καὶ τὰ νύχια της, διὰ πρώτην καὶ τελευταίαν φορὰν εἰς τὴν ζωὴν της. Τὸ τοιοῦτον ἀφορᾶ, καὶ δι' αὐτὰ ἀκόμη τὰ χωριά, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, διότι ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς ἤρχισε, δυστυχῶς, ἐπικρατῶν καὶ εἰς αὐτά, μὲ κάλτσες νάυλον, μαλλιά περμανάντ κ.ἄ. Ἔτερα προσφερόμενα ὑπὸ τοῦ γαμπροῦ δῶρα ἦσαν σκουλαρίκια, δακτυλίδια, βραχιόλια κ. ἄ. Ἄς προστεθῇ ἐνταῦθα ὅτι τὸ λούσιμον τῆς νύφης γίνεται κα-

τὰ τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου, κατόπιν τοῦ ὁποίου τὰ μαλλιά λαμβάνουν σιλπνὴν χρυσίζουσαν ὄψιν, ἀπαλλασσόμενα τῆς ὀκνᾶς.

Ἡ κόφα γεμάτη κρασί καὶ στολισμένη μὲ βασιλικὸ καὶ ἄλλα λουλούδια, προσφέρεται ὑπὸ τοῦ φέροντος αὐτήν, εἰς τοὺς ὑποδεχομένους εἰς τὴν ἐξώθυραν τοὺς Καλεστάδες συμπεθέρους, κατὰ σειρὰν συγγενείας πρὸς τὴν νύφην, ἀνταλλασσόντων μεταξύ των καταλλήλους εὐχάς.

Παρατίθεται γεῦμα μὲ ἀπαραίτητον, ἐκτὸς ἄλλων, τὸ κιρτσανιστὸ μπ'ρέκ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον, ἀντιθέτως πρὸς τὰς νεωτέρας ἰατρικὰς θεωρίας, τὸ βούτυρο κυριολεκτικῶς ἔσταζε!...

Κατὰ τὴν διάρκειαν καὶ μετὰ τὸ πέρασ τοῦ γεύματος λέγονται ἀνάλογα εἰς περιεχόμενον τραγούδια, μεταξύ τῶν ὁποίων, ἀπαραιτήτως καὶ τὰ ἑξῆς:

Φίλοι μ' καλῶς τὸν ἡύραμαν, τοῦτον τὸ νοικοκύρη,
μὲ τὰ γλυκὰ του τὰ κρασιά, μὲ τὲς γλυκὲς κουβέντες·
νὰ τοῦ προκόψουν τὰ παιδιὰ καὶ σ' ἄλλα νὰ χαροῦμε.

Ἔτερον:

Σὲ τοῦτο τὸ σπίτι πού εἴμαστε, σὲ τοῦτο τὸ τραπέζι,
πέτρα νὰ μὴ ραῖση.

Κι' ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ πολλὰ χρόνια νὰ ζήση
νὰ κάμη γυιούς, μαλάματα,

ὡς ἐπωδὸν δὲ ἑπιφοτέρων:

Μέσ' τὸν Ἄη-Λιά στὸν Πλάτανο καὶ στὶς κρουοβρυσούλες
παῦχαν οἱ κλέφτες σύναξι, χαρὲς καὶ πανηγύρια.

Οἱ στίχοι τῆς ἐπωδοῦ οὐδεμίαν παρουσιάζουσι συνεκτικότητα καὶ συνοχὴν ἐννοίας μὲ τὰ δύο προηγούμενα τραγούδια· ἴσως τοῦτο νὰ συγχωρῆται ὡς ἐπωδὸς ἢ φιλοξενοῦνται!... ἀπὸ ἄλλα τραγούδια.

Ἔτερον:

Σ' ἐτούτη ἑνάβλα πού εἴμαστε, σ' ἐτοῦτο τὸ τραπέζι
τὸν ἄγγελο φιλεύουμε καὶ τὸ Χριστὸ προσ'νοῦμε
Καὶ τ' Παναγιά τὴ Δέσποινα, πολὺ τὴν προσ'νοῦμε
Νὰ μᾶς χαρίσῃ τὰ κλειδιά, κλειδιά τοῦ Παραδείσου.
Ν' ἀνοίξω τὸν Παράδεισο, νὰ μπῶ νὰ σεργιανίσω,

Νὰ ἰδῶ τοὺς πλούσιους πῶς περνοῦν τ'ς φτωχοὺς πῶς
διαβαίνουν.

Νὰ ἰδῶ καὶ τοὺς φιλάργυρους, στήν πίσσα στὸ κατράνι,
πῶχουν τὴν πίσσα πάπλωμα καὶ τὸ κατράνι στρῶμα.

Οἱ χῆρες, οἱ κακόχηρες (ἴσως κακότυχες)
ποὺ τρῶν' ψωμί σιτ'σμένο (=ψιλοκοσκινισμένο) Ν.

Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τραγουδιοῦ, ἔχομεν νὰ παρατηρή-
σωμεν τὰ ἑξῆς:

α) Τὸ δεύτερον ἥμισυ αὐτοῦ, μᾶς παρουσιάζει μίαν θαυ-
μασίαν παραλλαγὴν τῆς Παραβολῆς τοῦ φτωχοῦ Λαζάρου
τοῦ Εὐαγγελίου, ὅστις μετὰ θάνατον εὐρέθη εἰς τοὺς κόλ-
πους τοῦ πατρὸς Ἀβραάμ.

β) Εἰς τὸν τρίτον στίχον ἡ λέξις «προσκυνοῦμεν», ἐπέχει
θέσιν τῆς τοιαύτης «παρακαλοῦμεν», τεθεῖσα ἕνεκα τοῦ ὀφει-
λομένου πρὸς τὴν Παναγίαν ἀπείρου σεβασμοῦ. Καὶ

γ) Μὲ τὸν τελευταῖον στίχον προσπαθεῖ ὁ ποιητὴς νὰ
παρηγορήσῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ τὰς χήρας, αἵτινες τόσας θλί-
ψεις καὶ θάσανα ὑφίστανται μετὰ τὴν ἀπώλειαν «τῆς κορώ-
νας τοῦ σπιτιοῦ των», ὑποσχόμενος εἰς αὐτάς, ὡς ἀμοιβήν,
τόσον εὐτυχῆ τὴν μέλλουσαν ζωὴν των, ὥστε καὶ τὸ ψωμί των
θὰ εἶναι «σιτισμένον» δηλ. κοσκινισμένο μὲ τὸ ψιλὸ κόσκινο
(=σίτα).

Ὅταν μετὰ τὸ τέλος τοῦ γλεντιοῦ ἦσαν ἔτοιμοι οἱ Κα-
λεστάδες νὰ φύγουν, εἰς τῶν συγγενῶν τῆς νύφης τοὺς ἐμοί-
ραζε «τις δῶρες», ἤτοι διὰ μὲν τοὺς ἄνδρες «πατοῦνες» μὲ
καγκέλια (=μπαγέτες), διὰ δὲ τὸ ὠραῖον φύλον «τσουρά-
πια» μὲ νυχάκια καὶ πλατάρια, πλεγμένα εἰς ὑπέροχον λαϊ-
κὴν τέχνην, μὲ χρωματιστὰ νήματα εἰς διάφορα γεωμετρικὰ
σχήματα, τὲς ὁποῖες, δῶρες, ὁ μοιραστὴς τὲς ἔβαζεν εἰς τὸν
δεξιὸν ὦμον ἐκάστου, διὰ νὰ τὰ φέρῃ ὁ Θεὸς δεξιᾷ, κατὰ
σειρὰν ἡλικίας, εἰς τὸ τραπέζι δὲ ἐτίθετο συγχρόνως πιάτο,
ὅπου ἔθετεν ἕκαστος, συμβολικῶς, τὸ ἀντίτιμον τῆς δώρας,
κάρτο (=πέντε γρόσια, ἤτοι τέταρτον τοῦ μετρητιοῦ ἢ
τὸ εἰκοστὸν τῆς χρυσῆς λίρας), δίγροσον, ἢ ὅ,τι ὁ καθεὶς ἠ-
δύνατο, ἀναλόγως τῆς οικονομικῆς του δυνατότητος, ἐν συν-
δυσμῶ πρὸς τὸν βαθμὸν συγγενείας, ἥτις τὸν συνέδεε μὲ
τὸν γαμβρόν, ἐκ μέρους τοῦ ὁποίου ἤρχετο.

Εἰς τὴν κανίστραν, τὴν ὁποῖαν φυσικὰ παρελάμβανεν ὁποῖος τὴν ἐκρατοῦσε κατὰ τὸν ἐρχομόν, ἔθετον τὲς δῶρες τῶν πεθερικῶν, ἐπὶ πλέον δὲ ζευγος πατοῦνες διὰ τὸν γαμβρόν, πολὺ στολισμένες μὲ καγκέλια, μέσα δὲ εἰς αὐτὰς βασιλικὸν μὲ ρίζας, καθὼς καὶ ρύζι, διὰ νὰ ριζώσῃ τὸ νέον ἀνδρόγυνον. Ἐπίσης εἰς τὴν κανίστραν ἔρριχναν λουκούμια καὶ ζαχαρικά, τὰ λεγόμενα «μπιρμπίλια» δηλ. ρεθύθια μὲ λεπτόν ἐπίστρωμα ζάχαρι, διὰ νὰ εἶναι γλυκεῖα ἢ συμβίωσις καὶ ὅλη ἡ ζωὴ των. Ἐκτὸς τῶν ἀναφερθέντων ἤδη δῶρων, ὑπῆρχεν ἐντὸς τοῦ κανίστρου καὶ μία κουλούρα, τὴν ὁποῖαν ἀνταπέδιδον ἐκ μέρους τῆς νύφης μὲ ἰδικήν της.

Ὁ γαμπρὸς ἔστελλεν ἐπίσης, ὡς ἐπίσημον κάλεσμα διὰ τὸν γάμον, ἀνὰ μίαν κουλούραν εἰς τὸν νοῦνον, τὸν μπράτιμον καὶ τὸν ἱερέα. Τὰς μετέφερε συγγενῆς του, συνοδευομένη ὑπὸ μικροῦ ἀγοριοῦ, τὸ ὁποῖον ἐκράτει τρεῖς μαστραπάδες ἢ λαγίνια γεμᾶτα κρασί, ἀνὰ ἓν δι' ἕκαστον τῶν προσκαλουμένων.

Τὸ ἴδιο θράδυ τῆς Παρασκευῆς τοποθετοῦν τὰ προικιά «στὲς καρσέλλες». Δύο ὁμάδες τριῶν - πέντε ἀρρένων παιδιῶν, ἐκάστη διὰ τὸ ἕτερον τῶν νεονύμφων, περιέρχονται τὰ σπίτια καὶ καλνοῦν τοὺς οἰκείους συγγενεῖς. Τὴν πρωΐαν μὲν τῆς Παρασκευῆς οἱ καλεστάδες τοῦ γαμβροῦ, ἐνῶ τὸ πρωῒ τοῦ Σαββάτου οἱ τῆς νύφης. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ἐκάστης ὁμάδος προσφέρει τὴν κόφην εἰς τὸν παρουσιαζόμενον διὰ νὰ πῆ ἀποδεχόμενος οὕτω, συμβολικῶς, τὴν πρόσκλησιν. Πολλάκις ἢ ὑποδεχομένη τοὺς μικροὺς καλεστάδες «κάκω» (=θεία), μὴ συνηθίζουσα καὶ τὴν ἐλαχίστην πρὸς τὸν Βάκχον σπονδῆν, λέγει εἰς τὸν προσφέροντα «Πιέ, ἐσύ, γυιέ μ', γιὰ τ' ἐμένα...», ὅποτε ἐκεῖνος, σὰν ἄνδρας ποὺ εἶναι, δὲν ἀρνεῖται. Καθιερωμένη φράσις τῆς προσκλήσεως εἶναι: «Νὰ εἴστε καλεσμέν' στὸ γάμο τοῦ (ἢ τῆς), γιὰ τ' Κυργιακὴ». Ἐπακολουθεῖ τὸ πλούσιο... φιλοδώρημα, συγκείμενον ἀπὸ καμμιὰ κάχτα ἢ κάτι παρόμοιο. Τὸ τουρκικὸ μεταλλίκι, δεκάρα τουρκικὴ ἢ πέντε λεπτά, ἦτο ἀπὸ τὸ σπανίως διδόμενον.

Τὸ Σάββατον, ὅταν «ἀρματώνουν» τὴν Σημαίαν τοῦ γάμου «τὸ μπαργιάκι» δηλ. ὄμιλος «τσ'πιῶν», μὲ τὴν μελωδικὴν κὴν φωνὴν τῶν ὁποίων ἀνεμειγνύοντο καὶ τινες ἀνδρικαὶ παραφωνίαι, τραγουδοῦν ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ:

«Εὐχῆσές με, γονῆδες μου, μπαργιάκι ν' ἀρματώσω.

Ἄμέσως δὲ ἔρχεται ἡ εὐχὴ τῶν γονέων μὲ τὸ τραγούδι ἐπίσης:

Ν' εὐχὴ μας νάχης γυιέ μας
κι' ὁ Θεὸς νὰ σὲ προκόψη.

Τὸ μπαργιάκι τοῦ γάμου εἶναι κατεσκευασμένο ὡς ἑξῆς: Ἐρυθρὸς σταυρὸς σχηματιζόμενος μὲ δύο λουρίδας τσόχας, φέρων εἰς τὸ κέντρον καὶ τὰ 4 αὐτοῦ ἄκρα, ἀνὰ ἓν μικρὸν στρογγύλον χάλκινον κωδωνίσκον, τῶν ὁποίων ὁ κτύπος εἶναι ἀρκετὰ ἀρμονικός.

Τὸ λευκὸν ὕφασμα τοῦ μπαργιακιοῦ. α) ξύλινος σταυρὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἀπολήγει ὁ κοντὸς τῆς σημαίας, στολισμένος μὲ βασιλικὸν καὶ διάφορα λουλούδια. Τὸ μπαργιάκι, μετὰ τὸ πλήρες ἀρμάτωμά του, τὸ ἐτοποθετεῖ ὁ Σκαργιάτης ἐπὶ τῆς σκεπῆς τοῦ σπιτιοῦ τοῦ γαμπροῦ, ἅμα δὲ τῇ τοποθετήσει του ἐχαιρέτα τὸ γεγονός χαρμοσύνως μὲ πυροβολισμόν, ἔμενε ἐκεῖ, συνεχῶς, μέχρι τοῦ ἐπομένου Σαββάτου, ἐκτὸς τοῦ ἀπογεύματος τῆς Κυριακῆς τοῦ γάμου, ὅποτε ἐφέρετο ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ συμπεθερικοῦ διὰ νὰ πάρουν τὴν νύφη καὶ νὰ γίνῃ ἡ στέψις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἄργα πρὸς τὸ θράδυ τοῦ Σαββάτου, δύο ὄμιλοι παιδιῶν, ἕκαστος διὰ τὸν καθένα τῶν μελλονύμφων, καλοῦσε, τοὺς οἰκείους συγγενεῖς νὰ ἔλθουν εἰς τὸ σπίτι διὰ νὰ πάρουν νερὸ διὰ τὸ πλάσιμο τῆς κουλούρας.

Ὅταν οἱ καλεσμένοι τοῦ γαμβροῦ ἐμαζεύοντο εἰς τὸ σπίτι του, μερικοὶ νέοι, αὐτοῦ ἡγουμένου, ἔπερναν ἀπὸ τὰ γυφτοκάλυθα τὰ βιολιὰ καὶ μὲ αὐτὰ ἐπὶ κεφαλῆς, ἔφερον πρῶτα τὸν νοῦνον καὶ ἔπειτα τὸν μπράτιμον ἀπὸ τὸ σπίτι των, μαζὶ μὲ τὰ θελκτικὰ των ἡμίση.

Εἰς ἀμφότερα τὰ σπίτια παρετίθετο δεῖπνον εἰς τοὺς καλεσμένους, μετὰ τὸ πέρας τοῦ ὁποίου, μὲ τραγούδια καὶ πυροβολισμούς, κατὰ τὸν καιρὸ τῆς... μαύρης σκλαβιάς, πηγαίνουν εἰς τὴν θρύσι καὶ πέρνουν νερὸ διὰ τὰς κουλούρας τοῦ γάμου· κάμνουν μίαν κουλούραν εἰς τῆς νύφης καὶ δύο εἰς τοῦ γαμπροῦ, τὴν ἑτέραν τῶν ὁποίων, μετὰ τὴν στέψιν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ,

ὁ Σκαργιάτης θὰ τὴν κόψη εἰς τεμάχια καὶ θὰ τὴν διανείμῃ εἰς ὄλο τὸ συμπεθεριό, μαζί μὲ κομμάτια ἀπὸ ψῆμα, τὸ ὁποῖον εἶχε μέσα εἰς τὸ φορτωμένο εἰς τὸ μουλάρι του δισάκκι.

Εἰς τὰ δύο σπίτια, μετὰ τὴν ἐπιστροφήν ἀπὸ τὴν θρύσι, τὸ προζύμι διὰ τὴν κουλούραν τοῦ γάμου πιάνεται ἀπὸ νέαν, ἀδιακρίτως ἐλευθέραν ἢ ὄχι, ἐὰν ὅμως αὕτη, ὅπως εἶπαμεν διὰ τὸ ζύμωμα τῆς Τετάρτης, δὲν ἔχει ἀμφοτέρους τοὺς γεννήτοράς της, τότε τὸ πρῶτον κοσκίνισμα γίνεται ἀπὸ ἄλλην, ἐκπληροῦσαν τὴν προϋπόθεσιν ταύτην. Τὸ προζύμι, ἢ ζυμώτρα, τὸ θάζει εἰς τὸ πλαστήρι καὶ συνοδεῖα 3—5 κοριτσιῶν, περιερχομένη τοὺς παρακαθημένους, κυρίως τοὺς ἄνδρας, διότι αὐτοὶ ἔχουν τὰ γρόσια (!...), ἀρχίζουσαι ἀπὸ τὸν «μεγάλον ἀφέντην», τοιούτου δὲ μὴ ὑπάρχοντος ἐν ζωῇ, ἀπὸ τὸν πατέρα τραγουδοῦν:

Κέρνα, ἀφέντημ', κέρνα, κέρνα μας τὸ καισι,
στοῦ νειόγαμπρου (ἢ τῆς νειόνυφης) τὸν γάμον.

Ἐν συνεχείᾳ εἰς τοὺς ὑπολοίπους παρακαθημένους, κατὰ σειράν συγγενείας, καὶ φορολογουμένους!... μὲ τὸ ἴδιο τραγούδι πάντοτε, ἀλλάσσοῦσαι μόνον τὴν ἀπευθυνομένην «μπάρμπα, ἀδελφὲ» κλπ. Εἰς τὸ σπίτι ὅμως τοῦ γαμβροῦ, μετὰ τὸν ἀφέντη πηγαίνουν εἰς τὸν νοῦνον, τὸν μπράτιμον καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς. Ἐκαστος προσφέρει τὸ κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ καὶ ὁ βαθμὸς συγγενείας, ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ προσφερόμενον νόμισμα, τοποθετεῖται δὲ καθέτως εἰς τὸ προζύμι. Τὸ σύνολον τῶν προσφερομένων περιέρχεται εἰς ἐκείνην ἢ ὁποῖα τὸ ἔπιασεν, εὐτυχῶς δὲ ἄνευ τῶν συγχρόνων κρατήσεων! Συνήθως αὕτη ἢ ἀδελφή, μὴ ὑπαρχούσης τοιαύτης, πρωτοξαδέρφη, ἐὰν δὲ καὶ τοιαύτη ἐλλείπει, τότε... ἄς καλέσωμεν ὡς κριτὴν τὸν Ναστρεδδὶν Χότζαν! Ἡ τοιαύτη περὶ ὀρισμοῦ ζυμώτρας παράδοσις, ἀποτελεῖ ἄγραφον νόμον, τηρούμενον μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαθείας... μερίμνη κυρίως τῆς ἐνδιαφερομένης. Σημειωτέον ὅτι, ἐὰν ἡ νύφη ἢ ὁ γαμβρὸς ἔχει δύο ἢ περισσοτέρας ἀδελφάς, «τὸ πιάνει» ἢ ἀμέσως μικρότερη ἀπὸ τὰς πανδρεμένας, διότι αἱ ἄλλαι πέρασαν τὴν σειράν των εἰς προηγουμένους γάμους τοῦ σπιτιοῦ.

Κατὰ τὸ Σαββατόβραδον λέγουν ἐπίσης εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ, διὰ τὴν μάννα του τὰ ἐξῆς τραγούδια:

Τοῦ νειόγαμπρου ἡ μάννα, ἴψηλά ἴνα σκουμπωμένη,
ἴψηλά ἴναι σκουμπωμένη τὸν ἥλιο παραγγέλλει:
Γιὰ λάμψε, ἥλιε μ', λάμψε, λάμψ' αὐτὴ τ' βδομάδα.
Χαρὰ θέλω νὰ κάνω, νύφη πά' νὰ πάρω.

Κατὰ τὴν πλέον συγκινητικὴν διὰ τὴν νύμφην νύκτα τοῦ Σαββάτου πρὸς τὴν Κυριακὴν τοῦ γάμου, καθ' ἣν διὰ τελευταίαν φορὰν διανυκτερεύει εἰς τὸ σπίτι της, τὸ ὅποιον ἀπὸ τοῦ ἀπογεύματος τῆς ἐπομένης θὰ γίνῃ δι' αὐτὴν «τὸ πατρικό της», τὴν συντροφεύουν εἰς τὸν ὕπνον ἡ μάννα καὶ αἱ πλέον ἀγαπημένοι συνομήλικοι, συγγενεῖς καὶ φίλοι, της, διὰ νὰ τὴν παρηγοροῦν καὶ ἐνθαρρύνουν, ἡ δὲ μάννα νὰ τῆς δώσῃ τὰς τελευταίας συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας, διὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ «φέρνεται στὴ φαμίλια» εἰς τὴν ὅποιαν ἀπὸ αὔριον θὰ ἀνήκῃ πλέον. Ἐκείνη συγκινουμένη περισσότερο, κλαίει διαρκῶς, σκεπτομένη, ὅτι ἀποχωρίζεται ὀριστικῶς τοῦ σπιτιοῦ της. Τοῦτο γίνεται ξέρον δι' αὐτὴν, ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν της, ἥτις δὲν θὰ θεωρῆται εἰς τὸ ἐξῆς ἰδική της, ἀπὸ αὔριον δὲ, ἡ ἰδία δὲν θὰ ἀνήκῃ εἰς αὐτήν.

Κάποιο τέτοιο Σαββατόβραδο, μόλις ἠσύχαζεν ἡ μελλόνυμφος καὶ ἐπρόκειτο νὰ κοιμηθῇ, ἡ μάννα της, ἡ ὅποια τὸ εἶχε παρακάμει, ἤρχιζε πάλιν «τὸ γουδί, τὸ γουδοχέρι...». Ὅταν δὲ ἡ κόρη της ξανάρχιζε τὰ «τζαρίσματα» τῆς ἔλεγε: «Μὴ κλαῖς, τσοῦπω μ' μὴ κλαῖς... ἄειντε κοιμήσ'...». Τότε ἕνα ἀπὸ τὰ τσ'πιά τῆς συντροφιάς, ἀπαυδῆσαν καὶ ἀγανακτησμένο διότι δὲν ἄφηνε κανένα νὰ κοιμηθῇ, τῆς λέγει: «Ἄμ' τὸ ἴγγιζ'ς τὸ σκ... καὶ βρωμάει, καψοκάκω!...».

Ἐκάστη οἰκογένεια τοῦ χωριοῦ κληρονομεῖ τὴν τοιαύτην τοῦ νοῦνου, ὁ μπρατίμος ὅμως καὶ ὁ Σκαργιάτ'ς δὲν γίνονται «κληρονομικῶ δικαίω» ἀλλ' ἐκλέγονται μεταξὺ τῶν φίλων τοῦ γαμπροῦ, ἀδιαφόρως ὑπάρξεως ἢ μὴ συγγενείας, ὑπὸ τοῦ ἰδίου, συγκαταθέσει πάντοτε τοῦ ἀφέντη ἢ μόνον ὑπὸ τοῦ τελευταίου. Κατόπιν ὅλων τούτων τῶν προκαταρκτικῶν φθάνει ἡ μεγάλη ἡμέρα, ἡ ἡμέρα δηλ. τοῦ γάμου, καθ'

ἦν ἀποκορυφουῖται ἢ χαρὰ ἀναμεμιγμένη μὲ ἄκραν συγκίνησιν, διὰ τοὺς ἰγόνεις τῆς νύφης, τοὺς στενοὺς συγγενεῖς της, ὡς καὶ τὴν ἰδίαν, χωρὶς νὰ δύναται πλέον ν' ἀποκρυβῆ ἢ εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς ὄλων ὑπάρχουσα θλίψις.

Καὶ ἐνῶ εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης κυριαρχεῖ πραγματικὴ καὶ δυσκόλως ἀποκρυπτομένη μελαγχολία, ἐπιτεινομένη ἀπὸ τὰ θουρκωμένα μάτια τῆς κόρης, εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν ἀντίθετον ὄψιν τοῦ νομίσματος, ἐπικρατεῖ, ὅλως τὸ ἐναντίον, πραγματικὴ χαρὰ καὶ εὐθυμία, μὲ πρώτην αὐτῆς ἐκδήλωσιν, τὴν παραλαβὴν, διὰ νὰ παραστῶσι κατὰ τὸ ξύρισμα τοῦ γαμβροῦ, τοῦ νοῦνου καὶ τοῦ μπράτιμου, μὲ τὰ θιολιὰ καὶ τὴν μεταφορὰν των εἰς τὸ σπίτι τοῦ μελλογάμβρου. Κατὰ τὴν ἄφιξιν τῆς σχηματισθείσης μικρᾶς πομπῆς, τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς ὁ κρατῶν, μὲ πολλὴν ἐπισημότητα τὴν «κανίστραν μὲ τὰ στεφάνια καὶ τὸ ζ' γό» ἤτοι τὸν ὑμέναιον, ὅστις εἶναι συνήθως ὕφασμα διὰ φόρεμα τῆς νύφης, τὸν ὁποῖον, ὑμέναιον, ὁ νοῦνος κατὰ τὴν στέψιν θέτει εἰς τοὺς ὤμους τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμβροῦ, συνδεομένων οὕτως ἀρρήκτως δι' ὅλον τὸν μετέπειτα βίον των. Οὐδόλως εἶναι ἀτυχῆς ἢ τοιαύτη ὀνομασία τοῦ ὑμεναίου ὑπὸ τοῦ λαοῦ μας, ἀσχέτως ἐὰν αὐτὸς μὲν συνδέει δύο ἀνθρωπίνας ὑπάρξεις, ἐνῶ ἐκεῖνος δύο... θῶδια. Πάντως ἀμφότεραι συνδέουσιν ἀρρήκτως δύο ψυχάς, αἵτινες πρέπει νὰ συμβαδίζωσιν.

“Ὅταν ἡ μικρὰ αὕτη συνοδεία φθάσῃ εἰς τὸ σπίτι, γίνεται ἀμέσως ἡ σχετικὴ προετοιμασία, καὶ ἐπακολουθεῖ τὸ ξύρισμα τοῦ γαμβροῦ, ἐνῶ ὁ χορὸς τῶν εὐθύμων κοριτσιῶν μας τραγουδοῦν:

Μέσα σὲ τούτη τὴν αὐλὴν
σὲ πέτρα κάθετ' ὁ γαμπρός.
Κ' ἡ πέτρα ἔβγαλε νερό.
Νερὸ νὰ λούσουν τὸ γαμπρό.
Κι' ὁ νοῦνός μας ὁ γλήγορος
φέρνει ξουράφ' ἀπὸ φλουρί.

Εἰς τὸ τραγούδι λέγεται ὅτι ὁ νοῦνος φέρνει τὸ ξουράφι, διότι, κατὰ τὸ ἔθιμον, ὁ ἴδιος ἔσυρε τὴν πρώτην ξουραφιά, μὲ

τὴν ἐνδόμυχον ἀσφαλῶς παράκλησιν τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὸν Ὑψιστον «νὰ μὴ τοῦ κόψη καί... κανένα κομμάτι μάγουλο»! Μᾶς λέγουν ἐπίσης οἱ παιδικές φωνοῦλες, ὅτι «τὸ ξουράφ' εἶν' ἀπὸ φλουρι» ἀσχέτως ἐὰν τοῦτο ἔχει ὀλίγην ἢ πολλήν σκουρ-γιαάν.

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ἴδιο τραγούδι, ὁ γαμβρός, πρὸ τοῦ ξυρίσματος, λούζεται, ἐνῶ τὰ γεμάτα ζωὴν καὶ χάριν κορίτσια, λέγουν τὰ κάτωθι τραγούδια:

Λούζεται τ' ἀρχοντόϊπουλο, σ' ἓνα χρυσὸ-ὀ-λεγέν'»
ἢ πάπια φέρνει τὸ νερό, κ' ἢ χῆνα τὸ -ὀ -σαπούν'!
κ' ἢ γιαδερφή γι' ἀγλήγορη χρυσὸ λεγέ—νι φέρ'!
Ὁ μπράτ'μος τὸν ἔλουζε, μπρατίμ'σα, ἀ τοῦ ρίχνι...!
—Γαμπρὲ μ', τί μάννα σ' ἔκαμε, κι' εἶσ' ἄσπρος σὰ—άν
—τὸ γάλ';
—Ἡ μάννα μ' ἦταν πέρδικα, κι' ἀφέντης μ' πέέ-ριστέρ'.
κ' ἢ κούνια ποὺ μὲ κούναγε, χρυσὴ μαλα-ἄ ματένι'».

Ἀσχέτως ἐὰν ὁ γαμβρός ἦτο «ἐντόνως μελαχροινός» καὶ ὄχι ἄσπρος τὸ τραγούδι ποὺ μᾶς λέγουν τὰ κορίτσια μας, τὸν θέλει «ἄσπρον σαν τὸ γάλα», ἐπίσης ὅσο «σβάρνο» κι' ἂν ἦτο ἡ ἀδελφή, τὴν παρουσιάζει «ἀγλήγορη», τὸ δὲ λεγένι «χρυσὸ», ἔστω καὶ ἐὰν ἦτο ἀπὸ σκουργιασμένον τενεκέ, «προ-ἶον ποιότητος» τῆς βιομηχανίας τοῦ θρυλικοῦ τενεκετζῆ τοῦ χωριοῦ μας, Κουτσο—Νίκου!

Ἄτερον:

Βρυσούλα χρυσοκάγκελη
γιὰ θγάλε θρυσικὸ νερό.
Νὰ λούσουν νύφη καὶ γαμπρὸ
καὶ πᾶς γιαλὸ - γιαλό.

Ἐδῶ ὁ ποιητὴς μας εἶναι πλέον ἀντικειμενικός, ζητῶν, δι' εὐνοήτους λόγους, θρυσικὸ νερό, τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστόν, καθαρίζει καλύτερα. Ὁ τελευταῖος στίχος δὲν φαίνεται προσαρμοζόμενος πρὸς τὸ ὑπόλοιπον τραγούδι, δι' ὃ ὑποθέτω: ὅτι παρελείφθησαν ἐνδιάμεσοι τοιοῦτοι συνδέοντες αὐτὸν μὲ τὸ ὑπόλοιπον τραγούδι, ἢ πρόκειται περὶ ἐπωδοῦ.

Ἴδού τώρα καὶ δύο ἀκόμη τραγούδια μὲ τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸ ξύρισμα, κάμνουν τὰς δεούσας παρακλήσεις καὶ συστάσεις εἰς τὸν «Μπερμπέρ - μπασην» ἀρχικουρέα, χωρὶς νὰ εἶναι θέβαια τὰ καλὰ μας κορίτσια, ἐὰν ὁ ὑπ' αὐτῶν προβιβαζόμενος εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ἀρχικουρέως εἶχε κρατήσει πολ- λές φορές ξουράφι εἰς τὸ χέρι του!

Σέρν' ἀγάλι - ἀγάλια
στοῦ γαμβροῦ κεφάλι,
τρίχα μὴν ἀφήσης
καὶ τὸν ἀσχημίσης.

“Ἐτερον:

Μωρ' ἀργυρὲ μπερμπέρη
μὲ τ' ἀγυρὸ ξουράφι.
Μ' ἀργυρὸ ξουράφι
καὶ μαλαματένιο.

Ἴσως τὰ δύο αὐτὰ τραγούδια, νὰ ἀποτελοῦν ἓν καὶ μόνον. Οἱ γάμοι εἰς τὸ χωριό μου τελοῦνται συνήθως κατὰ τὸν χειμῶνα πάντοτε Κυριακὴν ἀπόγευμα, εἴτε κατ' ἄλλην τινα ἐορτάσιμον ἡμέραν, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ πάντα ἀνατρέπονται, οὔτε τὰ ξύλα εἶναι δυνατόν νὰ κοποῦν κατὰ τὰς καθιερωμένας «ὑπὸ τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ γάμου», ἡμέρας, οὔτε τὸ ζύμωμα, οὔτε τὸ πάρισμο τοῦ νεροῦ, οὔτε καὶ ἄλλη τελετουργία νὰ λάβῃ κανονικῶς χώραν. Πολὺ περισσότερον δὲν γίνονται γάμοι καθημερινὴν καὶ μάλιστα Τετάρτην, ἀφοῦ ὑπάρχει καὶ ἡ παροιμία «Ἵλα τὰ παράξενα κι' ὁ γάμος τὴν Τετράδ'», παροιμία δηλ. πρᾶξις θὰ ἦτο ἀπὸ τὰ πλέον παράλογα, καὶ δι' αὐτὸ ποτὲ δὲν ἐγίνοντο γάμοι κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν. Αὐτὰ ὅμως τότε, ἐνῶ τώρα αἱ ἐν λόγῳ δοξασίαι ἔχουν ἀπορριφθῆ ὅπως τὰ ἀρχαῖα εἰδῶλα.

Ὁ γάμος τῶν διὰ δευτέραν ἢ τρίτην φοράν ἐρχομένων εἰς γάμον, ἀνδρῶν ἐγίνετο τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου.

Τώρα ἀρχίζουν ἢ μᾶλλον ἀποκορυφοῦνται, αἱ τραγικαὶ στιγμαί, αἱ στιγμαὶ ἀγωνίας διὰ τὴν νύφην καὶ τοὺς δικούς της, αἵτινες ἐκδηλοῦνται τόσον μὲ τὰ δυσκόλως πλέον

συγκρατούμενα δάκρυά της καὶ τὴν βαθυτάτην συγκίνησιν τῶν γονέων της, οἵτινες διὰ νὰ μὴ ἀποκορυφώσουν τὴν ὀδύνην τοῦ ἀπ' αὐτῶν ἀποχωριζομένου σπλάχνου των, ἀγωνίζονται νὰ τὴν ἀποκρύψουν εἰς τὰ θάθη τῆς ψυχῆς των, ὅσον καὶ μὲ τὰ τραγούδια, τὰ ὁποῖα, ὡς χορός, ἀρχαίας τραγωδίας, τὰ κατασυγκεκινημένα ἐπίσης κορίτσια, λέγουν. Ἴδού ἤδη τὸ πρῶτον ἀλληγορικόν, ἀλλ' ἐκτάκτως συγκινητικόν τραγούδι, λεγόμενον ὑπὸ τοῦ χοροῦ, ὅταν ἡ νύφη ντύνεται καὶ ἀρχίζει πλέον νὰ καμαρώνη:

Ἐξ αὐτὸν τὸ δέντρο
πῶς τὸν κρούει ἀγέρας
καὶ τὸν κερματίζει!

Ἔτσι δέρν' κι' ὁ νοῦς της
πῶς νὰ πάη στὰ ξένα
καὶ στὴν ξένη χώρα!
Κέναν δὲν γνωρίζει!

Ἐποῖαν ὠραιότεραν καὶ πλέον ἐπιτυχῆ σύγκρισιν θὰ ἡδύνατο νὰ κάμη ὁ ἐμπνευσμένος ἐκεῖνος ποιητῆς ἀπὸ δρυῶν, τὴν ὁποῖαν «κρούει μὲν ὁ ἀγέρας, ἀλλ' ἀδυνατεῖ νὰ τὴν λυγίσῃ, καίτοι πολλὰ κλαδιά της τὰ κερματίζει». Πρὸς τοιαύτην λοιπὸν ἀνεμοδαρμένην δρυῶν παρομοιάζει τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῆς κόρης, δερνομένης ἀπὸ τὴν σκέψιν, ὅτι θὰ πάη στὰ ξένα, στὴν ξενητεία, ὅπως, ἐπὶ τὸ τραγικώτερον, θεωρεῖ τὸ ξένο σπίτι! Διότι, καθὼς ἐμφαντικώτερον τονίζει ὁ ποιητῆς. «Στὴν ξένη αὐτὴ τὴ χώρα...» ἦτοι εἰς τὸ σπίτι ποῦ πηγαίνει. «Κέναν» δηλ. ἀπλύτως κανένα δὲν γνωρίζει, ἀφοῦ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης τυγχάνουσι δι' αὐτὴν τελείως ξένοι οἱ μέλλοντες σύνοικοί της, οἱ νέοι οἰκεῖοί της; Ἀλλὰ καὶ πῶς ἄλλως θὰ ἡδύνατο νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν βαθυτάτην θλίψιν, τὴν ὀδύνην της ἐπὶ τῷ ἀποχωρισμῷ, παρὰ πρὸς πραγματικὸν ξενητευμόν, πρὸς ζωντανὸν χωρισμόν, ὁ ὁποῖος παρηγοριὰ δὲν ἔχει, κατὰ τὸ δημοτικὸ τραγούδι, τὸ ὁποῖον εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας; Ὀλίγα εἶναι τὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ τόσον συμπεπυκνωμένη μᾶς παρουσιάζεται εἰς αὐτὰ ἡ ἀντικειμενικὴ πραγματικότης τῶν τραγικῶν

ἐκείνων στιγμῶν τῆς νύφης, ὥστε δύνανται νὰ ραγίσουν καὶ αὐτὴν τὴν πέτραν, πολὺ περισσότερον ἄνθρωπον, ὅσονδήποτε σκληρόκαρδος καὶ ἂν εἶναι ὁ θεατὴς τοῦ παιζομένου δράματος.

Ἴσως ὅμως μᾶς ἐρωτήση κανεὶς «πραγματιστής»: Πρὸς τί λοιπὸν τόση συγκίνησις διὰ γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκομεν, καὶ κατὰ θάθος εἶναι εὐχάριστον, δι' αὐτὸ λέγεται *Χαρά*; Ἀλλὰ νομίζω ὅτι, τοιαῦται ἀφύσικοι, ὅπως, τοῦλάχιστον θεωροῦνται παρ' αὐτῶν, τραγικότητες, ἐξευγενίζουσι τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν πλουτίζουν μὲ ὑψηλότερα ἰδανικά· διὰ τοῦτο ἀξίζει, εἰς συγκίνησιν, παρόμοιον τίμημα!...

Ὁ ὄμιλος τῶν κοριτσιῶν ἀρχίζει τότε τὰ κατάλληλα τραγούδια, διὰ τοῦ πρώτου τῶν ὁποίων κάμνει εἰς τὴν κόρην ἐρωτήσεις, τὰς ὁποίας ἀκολουθοῦν αἱ ἀπαντήσεις τῆς, διδόμεναι φυσικὰ διὰ τοῦ ἰδίου χοροῦ:

- Κόρη μ', γιὰ ποιὸς σὲ στόλισε καὶ στέκεις στολισμένη;
- Πατέρας μου μὲ στόλισε καὶ εἶμαι στολισμένη.
- Κόρη μ', γιὰ ποιὸς σὲ στόλισε καὶ στέκεις στολισμένη;
- Ἡ μάνα μου μὲ στόλισε καὶ μένω στολισμένη.
- Κόρη μ', γιὰ ποιὸς σὲ στόλισε καὶ στέκεις στολισμένη;
- Τ' ἀδέρφια μου μὲ στόλισαν καὶ στέκω στολισμένη.

Ἐδῶ τελειώνει τὸ τραγούδι μὲ ὀλοκληρωμένον τὸν κύκλον τῶν πλέον πιθανῶν οἰκείων τῆς νύφης. Παρατηροῦμεν, ὅπως καὶ εἰς προηγούμενον, ὅτι ὁ ἔμπειρος λαϊκὸς ποιητὴς, διὰ νὰ συμπληρώσῃ εἰς τὸν τέταρτον στίχον τὸν δεκαπεντασύλλαβον, ὅπως εἰς τὸν ἀντίστοιχον τοῦ δευτέρου, προτάσσει τῆς λέξεως «μάνα» τὸ ἄρθρον —ἦ—, ὅχι δὲ καὶ πρὸ τῆς λέξεως «πατέρας» διότι αὕτη εἶναι τρισύλλαβος.

Εἰς τὸ ἐπόμενον τραγούδι ἡ κόρη μὲ ὀδύνην ἀποχαιρετᾷ γονεῖς καὶ ἀδέρφια, παραβάλλουσα τὸ μέγεθος καὶ τὸ θάθος τῆς ὀδύνης τῆς, ἐπειδὴ εἶναι ὑποχρεωμένη «νὰ ἀφήσῃ τὸ ἔχε γειά, εἰς τὸν γλυκὸν πατέρα, τὴν μάνα καὶ τ' ἀδέρφια τῆς» πρὸς τὸ δυσθεώρητον θάθος τῆς ἀπεράντου θαλάσσης:

Θάλασσα, θαθείά, θαθεία — Πατέρα μου, γλυκὲ - γλυκέ!
Πῶς νὰ σ' ἀφήσω «τό'χε γειά — πού δὲν μ' ἀφήνει ἡ καρδιά;
Θάλασσα, θαθείά, θαθεία — μαννούλα μου, γλυκειά
— γλυκειά!

Πῶς νὰ σ' ἀφήσω «τό'χε γειά — πού δὲν μ' ἀφήνει ἡ καρδιά;

Καὶ διὰ μὲν τὸν πατέρα, δίδουσα πρὸς τοῦτο θάρρος εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτὸν της λέγει:

Βάστα ψυχὴ, βάστα καρδιά — βαστοῦν τὰ χιόνια στάϊ βουνά. Ὅπως δηλ. βαστοῦν, ἀντέχουν τὰ βουνά νὰ ὑφίστανται τὰ χιόνια, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον πρέπει καὶ ἡ καρδιά της νὰ ἀνθέξη τὸν πόνον.

Συναισθανομένη ὅμως ὅτι, τὴν στιγμὴν ἐκείνην τοῦ «ἔχε γειά» ἡ ὀδύνη τῆς μάνας εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ἰδικήν της, δίδει πλέον αὐτὴ θάρρος εἰς ἐκείνην διὰ τῶν ἑξῆς:

Βάστα, κι' ἐσὺ μαννούλα μου — πού θὰ σ' ἀφήσω τό «'χε γειά». Ἐπ' αὐτοῦ ὁ κ. Εὐρ. Σούρλας μᾶς λέγει:

«Κι' ἀπ' τοὺς γονεῖς, ξεχωρίζει τὴν Μάννα της, ἐνῶ ὁ χορὸς τῶν κοριτσιῶν — σὰν χορὸς ἀρχαίας τραγωδίας — ἐρμηνεύει τὰ συναισθήματα τῆς νύφης, μὲ τὸ κάτωθι τραγούδι (παραθέτων δὲ τὸ τὴν μάνα ἀφορῶν ὡς ἄνω μέρος τοῦ τραγουδιοῦ) καταλήγει:

«Κι' ἀπὸ τὰ μάτια τῆς μάνας κυλοῦν κρουνοὶ δακρύων».

Ἐπανερχόμεθα: Παρὰ τὴν θαθεῖαν ὅμως λύπην της, ἐν τούτοις δὲν λησμονεῖ νὰ ἀποχαιρετήσῃ καὶ τ' ἀδέλφια της:

Θάλασσα, θαθείά, θαθεία — ἀδέλφια μου γλυκά, γλυκά!
Πῶς νὰ σᾶς ἀφήσω «τό 'χετε γειά», πού δὲν μ' ἀφήνει ἡ
καρδιά;

Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν τὰ κορίτσια, τὰ ὁποῖα, ἄς φαντασθῆ ἕκαστος, πόσον συμμετεῖχον τῆς ὀδύνης τῆς νύφης, σκεπτόμεναι ὅτι, ἀργά ἢ γρήγορα, καὶ τὰ ἴδια θὰ εὐρεθοῦν εἰς τὴν θέσιν της, τραγουδοῦν τὰ τόσον ἐκδηλωτικὰ τῆς ψυχολογικῆς τῆς νύφης καταστάσεως τραγούδια, ἐκκινᾶ μὲ πλήρη εὐθυμίαν καὶ πραγματικὴν χαρὰν, ἢ γαμήλιος πομπὴ ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἔφιππον Σκαργιάτην, τὸν ὁ-

ποῖον ἀκολουθεῖ ὁ σημαιοφόρος, νέος συγγενῆς τοῦ γαμπροῦ, κρατῶν μὲ ὑπερηφάνειαν τὸ μπαργιάκι, ἐνῶ τὰ κορίτσια τοῦ χοροῦ τραγουδοῦν:

Εὐχήσου με, μαννούλα μου,
τώρα στὸ κίνημά μου,
στὸ ξεπροβόδισμά μου.
— Ν' εὐχή μου νά 'χης γυιέ μου!
ὁ Θεὸς νὰ σὲ προκόψη
κι' ἡ Παναγιὰ ἢ Παρθένα!

Ἐνθυμουμένη ὅμως ἀμέσως, ὅτι ὁ γυιὸς της ξεκινᾷ διὰ τόσον σοβαρὸν σκοπὸν καὶ τοιαύτην ὑψηλὴν ἀποστολὴν, τὸν ἐρωτᾷ μὲ ἀδημονίαν:

Ποῦ πάνεις, γυιέ μου μοναχός;

ἦτοι, χωρὶς τῆς μαννούλας σου τὴν προστατευτικὴν συντροφίαν; Ἐκεῖνος τότε διὰ νὰ τὴν καθησυχάσῃ, τῆς ἀπαντᾷ ἀμέσως:

Δὲν πάω, μάννα μ' μοναχός,
ἔχω τὸν νοῦνόν μ' ὀμπροστά
τὸ μπράτ' μο πάρα κοντά,
τὴ γούνα, τὴ μπρατίμισσα!

Κατὰ τὴν μέχρι τῆς οἰκίας τῆς νύφης διαδρομὴν, λέγονται διάφορα τραγούδια, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ «Γιὰ φῶτα φεγγαράκι μου»... κλπ., καίτοι ὁ γάμος δὲν γίνεται «τὴ νύχτα μὲ φεγγάρι». Ἀσφαλῶς ὅμως τοῦτο θὰ ἀνάγεται εἰς πολὺ παλαιότερα χρόνια τῆς δουλείας, ὅποτε ἡ σκλαβιὰ ἦτο πλέον καταθλιπτικὴ, τοιαῦται δὲ ἐκδηλώσεις γινόμεναι ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, συνεπήγοντο πλείστους ὄσους κινδύνους, ἦτοι: ἀπαγωγὴν τῆς νύφης, διαφόρων παρθένων καὶ ἄλλας κατὰ τῶν ραγιαδῶν βιαιότητος. Ὑπάρχει μάλιστα ἡ παράδοσις ὅτι τότε, εἰς τὰ τσιφλίκια, τὴν πρώτην νύκτα τοῦ γάμου ἡ νύφη ὑπεχρεοῦτο ὅπως διέλθῃ μὲ τὸν Τοῦρκον γαιοκῆμονα τοῦ χωριοῦ. Ὁδηγούμενοι ὅθεν οἱ σκλάβοι ὑπὸ τῆς πικρᾶς πείρας, ἐφρόντιζον νὰ ἀποκρύπτωσιν ἀπὸ τὰ βλέμματα τοῦ τυράννου,

πᾶν ἔμψυχον ἢ ἄψυχον, τὸ προκαλοῦν τὰς ἀρπακτικὰς διαθέσεις καὶ τὰς κτηνώδεις ἐπιθυμίας του.

Γιὰ φῶτα φεγγαράκι μου, νὰ φθάσω στὴν ἀγάπη μου·
φῶτα ὕψηλὰ καὶ χαμπηλά, γιὰτ' εἶναι λάσπες καὶ νερά!
Φῶτα καὶ χαμπηλότερα, νὰ φτάκω γληγορότερα.

Τὸ φεγγαράκι δίδει τότε εἰς κάθε ἐρωτευμένον τὴν καθησυχαστικὴν διαθεβαίωσιν:

Κι' ἐγὼ φωτῶ ὡς τὸ πρωῖ,
Ποιός ἔχ' ἀγάπ' ἄς πᾶ νὰ ἰδῆ.

Αἱ λέξεις «λάσπες καὶ νερά» μᾶς δίδουν τὸ ἐνδόσιμον νὰ σχηματίσωμεν τὴν γνώμην, ὅτι καὶ τότε οἱ γάμοι ἐγίνοντο κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἔτερον:

—Ξύπνα περδικομάτα μου, κ' ἦρθα στὸ μαχαλᾶ σου,
Χρυσᾶ πλεξούδια σοῦ ἔφερα, νὰ πλέξης τὰ μαλλιὰ σου·
—Ἄν τὸ εἶξερὰ λεθέντη μου, πῶς εἶσ' ἡ ἀφεντιὰ σου,
νὰ πεταχτῶ σὰν πέρδικα, νὰ ἔρθῶ στὴν ἀγκαλιὰ σου!

Ἔτερον:

Κόρη μ', μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιὰ καὶ μὲ τὰ μαῦρα μάτια,
κατέβη κάτω κι' ἄνοιξε τὴν πόρτα τὴν καρ(υδ)ένια,
ἔχω δυὸ λόγια νὰ σοῦ ἔπω, γλυκὰ καὶ ζαχαρένια!
—«Κόρη μ', γιὰ δῶσ' μας φίλημα, γιὰ δῶσ' μας μαῦρα μάτια»
—«Ξένε μ', σὰν θέλεις φίλημα, ὅσταν θέλεις μαῦρα μάτια»,
γιὰ θάλ' ἀράδες τὰ φλουριὰ καὶ κἀντα πεντακόσια,
καὶ πάρτα κι' ἔλα μιὰ βραδυά, κι' ἓνα Σαβθάτο βράδυ,
θὰ πᾶν' ἡ μάνα μ', σ' νέκκλησιὰ, κι' ἀφέντης στὸ παζάρι.

Οἱ τέσσαρες, ἰδίως μάλιστα οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι, δὲν φαίνεται ἀνήκοντες εἰς τὸ ἀρχικὸν παλαιὸν τραγούδι, ὑποπεύομαι δὲ ὅτι προσετέθησαν οὗτοι, εἰς πολὺ σύγχρονόν μας.

ἐποχήν, ὅπως τοῦλάχιστον τοῦτο προδίδεται ἐκ τοῦ περιεχομένου των. Ἐνῶ ἐκ τῶν δύο προηγουμένων δυνατὸν νὰ ὑποθεθῆ ὅτι τῶ συνιστᾶ ὅπως ἔλθη εἰς τοὺς γονεῖς της καὶ τὴν ζητήσῃ, ἐπιδεικνύων συγχρόνως τὰ πλούτη του, πρὸς ἀσφαλεστέραν ἀποδοχὴν τῆς προτάσεώς του.

Ὅταν, κατὰ τὴν διαδρομὴν, ἡ γαμήλιος πομπὴ διέρχεται ἀπὸ σπίτια τῶν ὁποίων οἱ ἔνοικοι, ἀσχέτως ἐὰν εἶναι καλεσμένοι ἢ ὄχι εἰς τὸν γάμον, θέλοντες νὰ συμμετάσχωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην ἑορτὴν τῶν δύο οἰκογενειῶν, προσφέρουν μὲ τὸν μαστραπᾶν, ὑάλινον ἢ χωματένιον, κρασί εἰς τοὺς ἐκ τῶν συμπεθέρων ἐνήλικας ἄρρενας, χωρὶς νὰ παραλείψῃ καὶ τὸν εὐτυχῆ γαμπρόν, διότι αἱ γυναῖκες, ὑποτίθεται τοῦλάχιστον, ὅτι δὲν πίνουν καὶ μάλιστα δημοσίᾳ. Τὸ συμπεθερικὸ ἀνακόπτει τὴν πορείαν καὶ ὅταν ἔλθῃ τοῦ καθενὸς ἢ σειρὰ νὰ πιῆ, εὐχεται «νὰ προκόψουν καὶ νὰ γεράσουν», χωρὶς νὰ ξεχάσῃ κανεὶς ὅπως εὐχηθῆ κάτι καὶ εἰς ἐκείνην ποῦ κερνᾶ, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχῃ κάποιον προσφιλῆ της εἰς τὰ ξένα, «νὰ καλοδεχτῆς, καὶ γρήγορα τὸ Μῆτρο!» Ὅποτε ἡ Μῆτραινα ἀπαντᾷ μὲ ἓνα ἐγκάρδιο «εὐχαριστῶ», τὸ ὁποῖον ἐξέρχεται μᾶλλον ὡς ἀναστεναγμός, μέσα ἀπὸ μιὰ ματωμένη καρδιά!

Πολλάκις, ὅταν ἡ διαδρομὴ δὲν εἶναι σύντομος, «συμπεθεριάζει δηλ. ἡ Κράπα μὲ τὸν Κάτω μαχαλᾶ» καὶ οἱ μαστραπάδες περιέχουν καλὸ κρασί, μερικοὶ ἐκ τῶν συμπεθέρων «τὸ θάζουν στὸ κέφι» ἢ ὅπως ἄλλως λέγεται, στό... τσακίρ — κέφ», λίαν συντόμως «ἀρχίζουν τὰ παραπατήματα» καί, κατὰ τὴν συνέχειαν τοῦ τραγουδιοῦ, «..τότε πειὰ βλαστήματα!..».

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ προσφερομένου κατὰ τὸν γάμον μαστραπᾶ, λαϊνιοῦ ἢ κόφας, προσθέτομεν καὶ τὸ ἐξῆς παρεμφερές, πρὸς ἐκεῖνο καὶ ὠραῖον ἐπίσης ἔθιμον:

Κατὰ τὴν ὠραίαν καὶ εἰδυλλιακὴν ἐκείνην ἐποχήν, ὅποτε δὲν ἐμόλυνε τὸν ἀγνὸν ἀέρα τοῦ χωριοῦ ἢ ὑπαρξίς καφενεῖου, κατὰ τὸν χειμῶνα, ὅποτε ἐπλημμύριζεν ἀπὸ τοὺς ἔνεκα τῆς κακοκαιρίας, ἀναγκαζομένους νὰ διαχειμάσωσιν εἰς αὐτό, πολλοὶ νέοι, κατὰ τὰς «ἄλκυονίδας, ἡμέρας» ἐχόρευον εἰς τὸν αὐλόγυρον, μὲ τὰ βιολιὰ πάντοτε, τῆς μιᾶς τῶν

δύο κεντρικῶν ἐκκλησιῶν ἢ εἰς τὴν Κόκα—καργιάν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χοροῦ στενὴ συγγενὴς τοῦ ἐκάστοτε «κορυφαίου» προσέφερε πρὸς αὐτὸν τὸν μαστραπᾶν ἢ τὴν κόφαν μὲ κρασί. Οὕτω οἱ τιμώμενοι ἀφοῦ, ὅπως λέγεται καὶ διὰ τὸν Χριστόν, εὐλογοῦσε πρῶτα τὰ γένεια του, μετεβίβαζεν ἐν συνεχείᾳ αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους χορευτάς. Ἐάν, παρ' ἐλπίδα «κάτι ἔμενεν ἀκόμη», προσέφερε καὶ εἰς τοὺς παρακολουθοῦντας τὸν χορὸν ἀπὸ τὸ χαγιατί «γερόντους», οἵτινες φυσικὰ δὲν ἤρνοῦντο νὰ δεχθῶσι τὴν προσφορὰν.

Σχεδὸν μόλις ξεκινήσῃ τὸ συμπεθεριακὸ ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ, ὁ ἔφιππος Σκαργιάτης, κρατῶν κόφαν μὲ κρασί, ἐνῶ ὁ μικρὸς μὲ τὸ μπαργιάκι παραμένει ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πομπῆς, σπεύδει ἐν καλπασμῷ πρὸς τὸ σπίτι τῆς νύφης, εὐχεται εἰς τοὺς ἐξερχομένους εἰς τὴν αὐλὴν συγγενεῖς τῆς νύφης» νὰ ζήσουν καὶ νὰ προκόψουν, ἀνταλλάσσει τὴν κόφαν του μὲ ἄλλην, προσφερομένην πρὸς αὐτόν, καί, ἐν καλπασμῷ πάλιν, ἐπιστρέφει διὰ νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ συμπεθεριακοῦ τοῦ γαμβροῦ. Ὄταν δὲ φθάσῃ εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης, ὁ προπορευόμενος Σκαργιάτης ἀφιππεύει, ἀφοῦ ὅμως προηγουμένως κρεμάσῃ ἐκ μέρους τῆς νύφης, ἀπὸ ἓνα μανδήλι εἰς τὸ μουλάρι, τὸ ὁποῖον, κατὰ προτίμησιν, πρέπει νὰ εἶναι ἀρσενικόν, ὡς καὶ εἰς τὸ μπαργιάκι, μ' ἓνα δὲ χαρούμενον πυροβολισμὸν, ἀφ' ἑνὸς μὲν χαιρετίσῃ τὸ μέγα γεγονός, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου γνωρίσῃ τὴν ἀφιξίν των. Τότε ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς νύφης, ἐν τῷ μεταξύ ἔχει στηθῆ τὸ μπαργιάκι εἰς τὴν πλέονε περίοπτον θέσιν, ἐξέρχεται, πρὸς προὔπαντησιν, τὸ συμπεθεριό της, ὁ δὲ χορὸς τῶν κοριτσιῶν τραγουδᾷ:

Συμπεθέροι μᾶς ἔρχονται!

(καὶ ἀπαντοῦν τὰ ἴδια):

Σὰν ἦρθαν καλῶς ὠρισαν.

Ὄταν τὰ δύο συμπεθερικά συναντηθοῦν εἰς τὴν αὐλὴν, ἀνταλλάσσουν μεταξύ των ἄνθος μὲ ἄνθος, σύμβολον ἀφ' ἑνὸς τῆς ἀγνότητος τῆς νύφης, καὶ χαρᾶς ἀφ' ἑτέρου, ὡς καὶ εὐχᾶς «νὰ μᾶς ζήσουν, νὰ προκόψουν καὶ νὰ γεράσουν».

Τότε ἡ νύφη, διὰ τοῦ χοροῦ, ἀναγγέλλει μὲ ἄκραν συγ-

κίνησιν εἰς τὴν μαννούλαν της, ὅτι ἔφθασεν ἡ τραγικὴ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ:

—“Ἐθγα, μάννα μ’, νὰ ἰδῆς τὸν ἥλιο,
κ’ ἦρθ’ ἡ ὥρα γιὰ νὰ φύγω.

”Ἐθγα νὰ ἰδῆς καὶ τὸ φεγγάρι
ἦρθ’ ὁ νιὸς γιὰ νὰ μὲ πάρῃ.

Κρύψες με, μάννα μ’, κρύψες με,
στή ρίζα στοῦ βασιλικὸ
στήν ἄκρη στοῦ ἀϊμάραντο.

—Ποῦ νὰ σὲ κρύψω, κόρη μου;
βασιλικὸ δὲν ἔχουμε,
κι’ ἀϊμάραντος εἶναι κοντός.

Ἡ κόρη, καὶ κατὰ τὴν ὑστάτην ταύτην ὥραν, ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῆς μάννας της, τὸ καταφύγιον ὅλων μας εἰς κάθε κίνδυνον, ὅπως τὴν κρύψη ὅπουδήποτε, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν πικρὸν καὶ σκληρὸν χωρισμόν! Ἄλλ’ ἡ μάννα, μὲ σπαραγμὸν θέβαια ψυχῆς, ἀναγκάζεται νὰ τῆς κόψῃ κάθε πρὸς τοῦτο ἐλπίδα, διότι:

Βασιλικὸ δὲν ἔχουμε — κι’ ἀϊμάραντος εἶναι κοντός!

”Ἄς ἴδωμεν τί μὰς λέγει καὶ ὁ κ. Εὐριπίδης Ζ. Σούρλας:

«Ἴδού χαρακτηριστικὸ τραγούδι ποῦ τραγουδάει ὁ χορὸς τῶν κοριτσιῶν, ἀποδίδων τὰ συναισθήματα τῆς νύφης γιὰ τὸν χωρισμόν της ἀπὸ τὸ πατρικόν:

—Τριαντάφυλλο τῆς Βενετιᾶς, τί στέκεις μαραμένο;

Μὴν μακρυὰ παντρεύεσαι, μήνα σὲ ξένη χώρα;

—Κι’ οὐδὲ μακρυὰ παντρεύουμαι, κι’ οὐδὲ σὲ ξένη χώρα.

Μόν’ τόχω ποῦ χωρίζομαι, ἀπὸ τοὺς καλοὺς Γονῆδες».

Ἄφοῦ καθήσουν οἱ συμπεθέροι ποῦ ἦρθαν μὲ τὸ γαμπρὸ καὶ κερασθοῦν, σηκώνονται ὁ μπράτιμος καὶ ἡ μπρατίμισσα, πηγαίνουν εἰς τὸ δωμάτιον, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἡ στολισμένη νύφη καὶ τῆς φέρουν τὰ δῶρα τοῦ γαμπροῦ, ἀποτελούμενα ἀπὸ ζεῦγος παπουτσιῶν, τὰ νυφικά της, ὡς καὶ ἓνα μαν-

τήλι, «τὴ σιέπ», δηλ. τὴν σκέπη. Ὃταν ὁ μπράτιμος φορεῖ τὰ παπούτσια εἰς τὴν νύφην, τότε τὰ καλά μας κορίτσια τοῦ παραπονοῦνται, μὲ τὸ ἀκολουθοῦν τραγούδι:

Κι' ἐσύ, μπράτ'με, κύρ μπράτ'με!
τ' εἶν' τὰ παπούτσια πού 'φερεις;
τῆς κόρης δὲν τῆς ἄρεσαν!

Τότε ἐκεῖνος, μὲ τὴν χονδρὴ, μὴ μελωδικὴ φωνή, λέγει:

Γιὰ πέστε της νὰ καητερῆ,
ὅσο νὰ πάω καὶ νὰ 'ρθῶ
νὰ φέρω μισοσίβαλα (=σιθάλια - σκαρπίνια).

Ὃταν τῆς ρίχνει τὴν «σιέπ», καὶ πάλιν τοῦ τὰ ψάλλουν, μεταφορικῶς καὶ ἐν κυριολεξία, τὰ κορίτσια:

Κι' ἐσύ μπράτ'με, κύρ μπράτ'με!
τ' εἶν' τὸ μανδήλι πὺ φερεις;
τῆς κόρης δὲν τῆς ἄρεσε!

Τότε ὁ κύρ μπράτιμος, μὲ τοὺς κατωτέρω στίχους, δίδει καὶ δευτέραν ὑπόσχεσιν, χωρὶς θέβαια νὰ πραγματοποιήσῃ καμμίαν:

Γιὰ πέστε της νὰ καητερῆ,
ὅσο νὰ πάω καὶ νὰ 'ρθῶ
νὰ φέρω χρυσομέταξο!

Ἡ «Σιέπ» τὴν ὁποίαν ὁ μπράτιμος ἔρριξεν εἰς τὸ κεφάλι τῆς νύφης, φθάνουσα ἕως τὸ στόμα, τὸ ὁποῖον ἀφήνεται ἐλεύθερον διὰ τὸ χειροφίλημα, εἶναι τὸ τελευταῖον στόλισμά της. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς κυρίως ἐκείνης, ἡ ἀθῶα καὶ ἄπειρη παιδούλα τῶν 16—17 ἐτῶν, δὲν ἔγινε μόνον «νύφη», ἀλλὰ κατέστη συγχρόνως ἡ ὥριμη γυναίκα, μὲ τὰς μερίμνας, τὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὰ ἀνάλογα καθήκοντά της. Ἐπαυσε νὰ εἶναι «τὸ παιδί τῆς ἡλικίας της», ἐμεγάλωσεν ἀπότομα!

Διὰ νὰ κατανοήσωμεν πληρέστερον τὸ ἐπίτευγμά της

τοῦτο, ἄς σκεφθῶμεν, ἰδίως αἱ μητέρες, διότι ἡ «μάννα εἶναι τὸ χρυσὸ πάπλωμα» πῶς δικαιολογοῦμεν οἱ γονεῖς κάθε τι τὸ ὁποῖον κάμνουν τὰ κορίτσια μας: «Τί νὰ σοῦ κάμη; μήπως τῆς κόβη καὶ περ'σσότερο; Παιδὶ εἶναι! ἀκόμα δὲν ἔκλεισε καλὰ - καλὰ τὰ 17 ἢ καὶ τὰ 18!»

Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὑπὸ τοῦ μπράτ'μου τῶν ἀνωτέρω καθηκόντων του, καὶ ἀφοῦ ἀκούσῃ ἀπὸ τὲς τσοῦπες μας «τὸν ἀναβαλλόμενον», τότε ὁ γαμπρός, ὁ νοῦνος καὶ ὁ παπᾶς, ὅστις προηγείτο τοῦ συμπεθεριακοῦ, καὶ ὅσοι ἄλλοι... χωρέσουν, θὰ μεταβοῦν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς νύφης. Εὐθὺς ἀμέσως, ὁ μπράτ'μος ἐπιλαμβάνεται τῶν δευτέρων ὑψηλῶν καθηκόντων, ἐκτελῶν τὴν πρώτην συμβολικὴν σύνδεσιν τῶν μελλόντων «νὰ συνδεθῶσι μὲ τὰ δεσμὰ τοῦ Ὑμεναίου». Προσδένει πρὸς τοῦτο, μὲ χειρομάνδηλον, τὴν νύφην ἀπὸ τὴν ζώνην της, κρατῶν ὁ ἴδιος τὸ ἄλλο ἄκρον του· τὸ αὐτὸ δὲ γίνεται μὲ ἄλλο μανδήλι διὰ τὸν γαμβρόν, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ τελευταῖος κρατᾶ διὰ τῆς χειρὸς τὸ ἄλλο ἄκρον. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου, τελεῖ τὸν θρησκευτικὸν ἄρραθῶνα, διότι πρὸ αὐτοῦ οὐδὲν μετακινεῖται, «δὲ ξέρ'ς τί γίνεται!», ὁ Σκαργιάτης ἐπιλαμβάνεται τῆς κυρίας ἀποστολῆς του, ἥτοι τῆς μεταφορᾶς τῶν προικιῶν τῆς νύφης εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ, τὸ ὁποῖον ἐντὸς ὀλίγου θα θεωρῆται καὶ ἰδικόν της. Εἰς τὸ πρῶτον μουλάρι ποῦ φορτῶνεται, τὸ ὁποῖον δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι καὶ τὸ μοναδικόν, τοποθετοῦν ἓνα ἀγόρι, μὲ τὴν προσφιλεῖ εὐχὴν «νὰ κάμ' ἡ νύφ' παιδιά», δηλ. ἀρσενικά, ὡσὰν τὰ κορίτσια νὰ μὴ εἶναι... παιδιά!

Βλέπεις τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ ἀγοριοῦ λάμπον ἀπὸ χαρὰν, διότι εὐρίσκεται καθάλλα καὶ μάλιστα ἐπάνω εἰς πολύχρωμες μαλακὲς θελέντζες! Τὰ προικιά, πάντοτε σχεδὸν τὰ ἴδια δι' ὅλας τὰς τάξεις, ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓν ἢ περισσότερα σεντούκια περιέχοντα τὰ φορέματα, ἥτοι: φουστάνια, ποδιὲς μάλλινες τοῦ ἀργαλειοῦ ἢ ἀπὸ ὕφασμα, «ἀγοραστὲς ἀπὸ τὸ Παζαρόπ'λο τ'σ' Κόνιτσας» τσ'ποῦνες καὶ φλοκάτες. Τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν ἀποτελοῦν τὰ ζευγάρια τῶν μαλλίνων καλτσῶν «γιὰ δῶρες». Ἐξω ἀπὸ τὰ σεντούκια ὑπῆρχον τὰ μάλλινα κλινοσκεπάσματα, ἥτοι θελέντζες, τσέργα, σάσμα, ἴσως κανένα πάπλωμα, ὡς καὶ φλοκάτες καὶ τσ'ποῦνες, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦτο δυνατόν, νὰ ἐξοικο-

νομηθῶσι» μέσα εἰς τὰ σεντούκια, χωρίς ὅμως νὰ ἀποκλείηται, διὰ τοῦ τρόπου τούτου, κάποια ἐπίδειξις περὶ δῆθεν ὑπάρξεως ἀφθονίας προικιῶν «ποὺ νὰ μὴ χωροῦν στὰ σεντούκια!» ἢ κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν φράσιν τοῦ χωριοῦ «τάχα τεγιές! Ἄλλ' οὐδέν... κρυπτόν», ἄλλως τε καὶ τὸ βιολὶ τοῦ Ναστραδδὶν Χότζα ἀκούεται τὴν ἐπομένην! οὕτω καὶ τὰ ψιθυρίσματα θὰ παρουσιάσουνε γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν!

Ἡ νύφη, ὑπέικουσα εἰς τὰς ἐπιμόνους, χαμηλοφώνως δέ, διδομένας αὐτῇ συστάσεις τοῦ ἀφέντη, τῆς μάνας καὶ ὄσων τὴν συνοδεύουσι, καταβάλλει ἥρωϊκὰς προσπάθειας, ὅπως συγκρατήσῃ τὰ δάκρυα καὶ καταπιῇ τοὺς λυγμούς της, ἐπιδεικνύουσα ψυχραιμίαν, «Μντέ! μώρ' τσιούπω, τ' εἶν' αὐτά; κρατήσ' ψίχα!...».

Παρομοίᾳ ὅμως ἀπαίτησις ἀπὸ κόρην 16—17 ἐτῶν, καίτοι ἐπιβεβλημένη, τυγχάνει θέβαια ὑπερβολικὴ! Ἐν τούτοις, ὡς ἐλέχθη, δὲν πρόκειται περὶ παιδούλας αὐτῆς τῆς ἡλικίας, ἀλλὰ περὶ ὠρίμου πλέον γυναικός, ἐπιτυγχανούσης τὸ δυσκατόρθωτον!

Μετὰ τὸν ἀρραβῶνα συγγενῆς τῆς νύφης ἀγκαλιάζει τὸν γαμπρὸν ἀπὸ τὴν μέσην, προσπαθῶν νὰ τὸν σηκώσῃ. Ἐκεῖνος ὅμως στυλῶνων δυνατὰ τὰ πόδια του εἰς τὸ πάτωμα, ὅπως λέγεται διὰ τὰ μουλάρια, προσπαθῆ νὰ ἀποτρέψῃ τοῦτο· ἐὰν δὲ τὸ κατορθώσῃ μέχρι τέλους, τότε ὁ ἡττημένος «ἀθλητῆς ἄρσεως θαρῶν!...» λέγει: «Μωρέ, πολὺ γερὸς εἶν' ὁ γαμπρός μας!». Τοποθετοῦσι κατόπιν ἐπὶ τῆς τραπέζης, τὴν Κ'λουρα καὶ τὸ μπρέκ', ἢ τουρκικὴ μπουγάτσα ἢ μπορέκ, τὰ ὁποῖα ὅπως εἶναι τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ὁ εὐτυχῆς τῆς ἡμέρας, ὁ γαμπρός, κόβει καὶ τὰ δύο μαζὶ σταυρωτά, τότε τὴν ἡμίσειαν κουλούραν μὲ τὸ μισὸ μπουρέκι τὰ παραλαμβάνει ἢ μπρατίμ'σα διὰ νὰ τὰ μεταφέρῃ εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, ἐνῶ τὰ ἕτερα ἡμίση αὐτῶν κρατοῦνται εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης καὶ μοιράζονται κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ συμπεθερικοῦ ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ γαμπροῦ, ἄνευ τῆς νύφης πλέον, εἰς ὅλους τοὺς παρόντας διὰ νὰ εὐχηθοῦν καταλλήλως. Τὸ αὐτὸ γίνεται ἀπὸ τὴν μπρατίμισσαν, μὲ τὰ ὑπόλοιπα, εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, εὐθὺς μόλις τοὺς... ἀδειάσουν τὴν γωνιά... οἱ συγγενεῖς τῆς νύφης. Πιθανῶς ἡ κουλούρα καὶ τὸ μπουρέκι νὰ συμβολίζωσιν εὐχὴν ἀφθονίας ἀγαθῶν εἰς ἀμφοτέρας τὰς οικογενεῖας.

Μετὰ τὸ γενικὸν κέρασμα μὲ γλυκό, ἀπὸ κοινήν κούπαν (δι' ὅλους δηλ.), καὶ ἐνῶ ἡ νύφη δὲν παύει νὰ κάμη μετάνοιες, εἰς τῶν συμπεθέρων τοῦ γαμβροῦ, ὡς ἀνήκων εἰς τοὺς φιλοξενουμένους, λαμβάνων τὴν πρωτοβουλίαν, τείνει τὸν μαστραπᾶν πρὸς οἶονδῆποτε συμπέθερον τῆς οἰκογενείας τῆς νύμφης, καὶ τὸν «καλεῖ». Οὕτως ὁ συμπέθερος τοῦ γαμπροῦ Μητρός, προσφέρει τὸν μαστραπᾶν εἰς ἓνα τῶν ἄλλων συμπεθέρων, λέγων: Καλῶς νὰ σ' εὔρω, συμπέθερε Μιχάλη, νὰ μᾶς ζήσουν τὰ παιδιά, νὰ προκόψουν καὶ σ' ἄλλα νὰ χαροῦμε»· ἀφοῦ πίνει δὲ ἀπὸ τὸν μαστραπᾶν, τοῦ τὸν παραδίδει. Ὁ Μιχάλης, ἐν συνεχείᾳ «βρίσκει», ἀποτείνεται δηλ. εἰς ἕτερον ἐκ τῶν φιλοξενουμένων συμπεθέρων, ἥτοι αἱ προσκλήσεις διασταυροῦνται μεταξὺ τῶν δύο παρατάξεων, μέχρις ὅτου δοθῇ τὸ σύνθημα τῆς ἀναχωρήσεως.

Ἡ ἱεροτελεστία τῆς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀνταλλαγῆς τοῦ μαστραπᾶ ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην πτέρυγα, διακόπτεται εὐθὺς ὡς ἐπανέλθη, ὡς ἄλλος ἀγγελιοφόρος τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου Ἑρμῆς, ὁ Σκαργιάτης, ὅστις, εἰσερχόμενος εἰς τὸ σπίτι τῆς νύμφης, ὅπου εὐρίσκονται ἀμφότερα τὰ συμπεθερικά, λέγει: «Ὅλα ἔτοιμα, μπορούμε νὰ φύγωμε», ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι τὰ προικιὰ παραδοθέντα, παρελήφθησαν ἐν τάξει. Ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τῆς τόσον συμπαθοῦς καὶ τρυφερᾶς ἐκείνης ὑπάρξεως, ἣτις λέγεται νύφη, οἱ γεννῆτορες συνοδεύουσι τὴν κόρην των εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Τὸ τοιοῦτον εἶναι ὀρθὸν ψυχολογικῶς, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ὀδύνη τῆς ἐκ τοῦ ἀποχωρισμοῦ διαμοιράζεται, ἀφ' ἑνὸς κατὰ τὸν ἀποχωρισμὸν τῆς ἀπ' αὐτοὺς εἰς τὸ πατρικὸν σπίτι καὶ ἀφ' ἑτέρου, ὅταν οἱ ὑπόλοιποι συγγενεῖς ἀποχωροῦν ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ, μένει ἐκείνη.

Στὴν ξένη χώρα — (ὅπου) Κέναν δὲν γνωρίζει!

Ἐὰν ὅμως ὁ εἷς ἢ ἀμφότεροι οἱ γονεῖς τὴν συνώδευον μέχρι τοῦ νέου σπιτιοῦ τῆς, τότε, μαζὶ μὲ τοὺς γονεῖς θὰ ἔχανε συγχρόνως καὶ τοὺς συγγενεῖς, ἐνῶ, ἀποχωριζομένη, ὅπως ἤδη γίνεται, πρῶτον αὐτῶν, πονεῖ μὲν καὶ πάλιν πολὺ, ἀλλὰ τῆς μένει ἡ ἐντύπωση, ὅτι «δὲν πάει στὰ ξένα μόνη, ἀλλ' ἔχει μαζὶ καὶ ἄλλους δικούς τῆς». Κατόπιν τῆς ἀνωτέρω διαθεβαιώσεως τοῦ Σκαργιάτη, ὁ νοῦνος, λαμβάνων ὡς ἐκ τῆς

ιδιότητός του θέσιν τελετάρχου, ἐρωτᾷ τὸν προεξάρχοντα τοῦ ἑτέρου ὀμίλου, μὲ τὴν μεγαλυτέραν ἐπισημότητα: «Ἔτοιμοι, Συμπέθεροι;» ὁπότε ἐκεῖνος, μὲ τὴν αὐτὴν σοβαρότητα: «Ἔτοιμοι καὶ διὰ πάντα ἔτοιμοι!» ἀπαντᾷ.

Οὕτω, δοθέντος τοῦ συνθήματος τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ ἐνῶ λέγονται ὑπὸ τοῦ χοροῦ, μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ κατωτέρω τραγούδια τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τῆς νύφης πρὸς τὸ πατρικόν της σπίτι, τοὺς γονεῖς, τοὺς λοιποὺς οἰκείους, τὰς φίλας καὶ τὴν γειτονιάν της, τὰ ὁποῖα, ὅπως ἰδίως τονίζονται ὑπὸ τοῦ χοροῦ, εἶναι ἴσως τὰ συγκινητικώτερα ὄλων, ἐκκινεῖ ἢ πομπὴ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τὴν στέψιν, κατὰ τὴν ἐξῆς διάταξιν: Προηγοῦνται ὁ Σκαργιάτης μὲ τὸ παιδάκι κρατοῦν τὴν σημαίαν, δηλ. τὸ μπαργιάκι, ἀκολουθεῖ ὁ παππᾶς, ἐν συνεχείᾳ «ὁ νοῦνος» ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν, συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ, ἀκολουθοῦν αἱ γυναῖκες μὲ τὸν γαμβρόν, τοῦ ὁποίου εἶναι αἱ συγγενεῖς μετὰ ταῦτα ὁ μπράτιμος ἀκολουθῶν τὸν γαμβρόν, τὸν ὁποῖον, ὡς ἐλέγχθη, συνδέει μὲ τὴν νύφην μὲ τὰ μανδήλια, τὴν ὁποῖα περιβάλλουσιν αἱ γυναῖκες - συγγενεῖς της καὶ κλείουν τὴν ὅλην πομπὴν οἱ συγγενεῖς τῆς νύφης ἄνδρες.

Ἴδού, ἤδη δύο τῶν ἐν λόγῳ τραγουδιῶν, τὰ ὁποῖα κυριολεκτικῶς ξεσχίζουσι τὴν καρδιὰν τοῦ ἀνθρώπου, τόσον ἐκ τοῦ περιεχομένου των, ὅσον, καὶ ἰδίως, μὲ τὸν συγκινητικὸν τρόπον πού τονίζονται:

- Ἀφήνω, γειά, πατέρα μου!
—Τσούπρα μου, σῦρε στὸ καλό!
(ἢ, σῦρε, κόρη μ', στὸ καλό)
καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα,
καὶ νὰ προκόψετε τὰ δυό!
—Ἀφήνω γειά, μαννούλα μου!
—Τσούπρα μου! σῦρε στὸ καλό
καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα
καὶ νὰ προκόψετε τὰ δυό!
—Ἀφήνω γειά, γειτόνισσες
καὶ σεῖς γειτονοπούλες μου.

“Ετερον:

—Τώρα πού θγήκα στην αύλή,
γονήδες δώμ'τε τήν εὐχή,
κι' ἐγὼ πάνω στό σπίτι μου,
μαζί με τ' ἀηταιράκι μου!

—Τσούπρα μας σῦρε στό καλό
καί στην καλή τήν ὥρα.

Σιαδιά νά θρίσκησ ὀμπροστά
λιθάδια καί δροσοῦλες (πιθανῶς θρυσοῦλες)
καί νά προκόψετε τὰ δυό.

Ὁ κ. Εὐριπίδης Σούρλας μᾶς σημειώνει ἐπίσης:

«Ἐξόχως ὁμῶς συγκινητική ἡ στιγμή τοῦ ἀποχωρισμοῦ
τῆς νύφης ἀπό τὸ Πατρικό, κατὰ τήν στιγμήν καθ' ἣν ὁ ἐρ-
χομός τοῦ Σκαργιάτη καί τῶν Συμπεθέρων, σημειώνουν τήν
τελικήν φάσιν τοῦ ξερριζωμοῦ.

“Ὅλοι μ' ἐδιωχναν, ὅλοι με διώχνουν
ὡς κ' ἡ Μάννα μου, μοῦ λέει «φεῦγα».

Ἰδού:

Ἡ δραματική φωνή τῆς ξεκληριζομένης νύφης ἀπό τὸ Πα-
τρικό, μιὰ φωνή δηλ. σάν σκόρπιες νότες ἑνὸς μουσικοῦ προ-
ανακρούσματος. Συνεχίζοντες, διαπιστοῦμεν ὅτι, ἐπάνω εἰς
τήν ἀπελπισίαν τοῦ ἀποχωρισμοῦ, ἀδικεῖ ὑπερβολικά τήν
Μάννα της, μ' ἐκεῖνο τὸ «φεῦγα».

Ἄλλ' «ἔσεται ποτ' ἤμαρ!» καί ἡ σημερινή νύφη θά συν-
αισθασθῆ αὐτὴν τήν ἀδικίαν, ὅταν, ἀνταλλάσσουσα τήν θέσιν
τῆς νύφης με τὸ σπλάχνο της, καταλάβῃ με ποῖον σπαρα-
γμὸν ψυχῆς τῆς εἶπε ἡ Μαννούλα της τὸ «φεῦγα».

“Ὅταν φθάσουν ἐνώπιον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ καί πρό τῆς
εἰσόδου εἰς Αὐτόν, ὁ χορὸς ἐπικαλεῖται εὐλαθῶς:

Ἐκκλησιά μου κυκλωτὴ καί μαρμαροπελεκητὴ

“Ὅπως δέχ'κες τὰ κεριά, δέξου καί τὰ νειόγαμπρα.

Πρό τῆς εἰσόδου τῆς νύφης εἰς τὸν Οἶκον τοῦ Θεοῦ, τῆς
παρουσιάζουσι μικρὸ ἄρρεν παιδάκι, τέκνον στενοῦ συγγε-
νοῦς τοῦ γαμβροῦ, τὸ ὁποῖον, ἐφιλοῦσε, δίδουσα εἰς αὐτὸ τήν

δώραν του, δηλ. ἓν ζευγος τσουράπια, περιέχον μῆλο, κυδῶ-
νι καὶ καμμιά δεκαρίτσα ἢ ἀσημένιο γροσάκι, τὸ ὁποῖον ἐ-
σήμαινε μεγάλην εὐνοιαν! Τοῦτο ἀπετέλει τὴν μόνην κατὰ
τὴν Κυριακὴν τοῦ γάμου διδομένην λίραν. Τὸ ἀρσενικὸ παιδί
τὸ ὁποῖον τῆς παρουσίαζον, ἀπετέλει, συμβολικῶς, εὐχὴν ὅ-
πως ἡ νύφη ἄρρενα τέκνα ἀποκτήσῃ, μὴ ἀραδιάζουσα θέβαια
ὄλο τσοῦπες!

Κακίζομεν τὴν ἐπιθυμίαν τῶν χωρικῶν μας ἰδίως δι' ἀ-
πόκτησιν ἀρρένων τέκνων! Δὲν εἶναι ὅμως δικαιολογημένοι
δι' αὐτό, ἀφοῦ, μόνον οὕτω, θὰ ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τὴν ὀδύνην
τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἐκ τοῦ τέκνου των, ὡς καὶ ἀπὸ τὸν σπαρα-
γμὸν τῆς ψυχῆς τοῦ σπλάχνου των, τοῦλάχιστον κατὰ τοὺς
παλαιότερους χρόνους, διὰ τὸν ὁποῖον σπαραγμὸν, τόσο
πονοῦν καὶ οἱ ἴδιοι, ὅταν ἐκεῖνο ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτῶν;
Νομίζω ναί. Ἐπειτα τὸ ἄγνωστον μέλλον τὸ ὁποῖον ἐπιφυλ-
λάσσειται εἰς ἐκεῖνο;

Προτοῦ ἀνταλλάξῃ ὁ νοῦνος τὰ στέφανα, θὰ ρίξῃ ἐπὶ τῶν
ὤμων τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης «τὸν ζυγόν».

Εὐτυχῶς τὸ θάρθαρον ἔθιμον τῶν πόλεων μὲ τὸν θάναυ-
σον κουφετοπόλεμον κατὰ τὴν ὥραν «τοῦ Ἡσαΐα χόρευε» δὲν
ἐπεκράει εἰς τὸ χωριό μου, ἅπαντες δὲ οἱ παρόντες, μετὰ τὸ
πέρας τοῦ ἱερωτάτου ἐκείνου μυστηρίου, τῆς στέψεως, ἀσπά-
ζονται μὲ εὐλάβειαν τὰ στέφανα καὶ τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον,
τηρουμένης «ἐνίοτε τῆς σειρᾶς συγγενείας. Ἀποθέτουν συγ-
χρόνως εἰς παρακείμενον δίσκον νόμισμα, τὸ σύνολον τῶν ὁ-
ποίων παρήρχετο εἰς τὸν εὐλογήσαντα λειτουργὸν τοῦ Ὑ-
ψίστου, θελτιουμένων οὕτω, κάπως, τῶν γλισχροτάτων αὐ-
τοῦ τυχηρῶν. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀσπασμοῦ τῶν στεφάνων
ἐξέρχονται τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ἅπαντες, ἐνῶ εἰς τὴν ἔξοδον αὐ-
τοῦ ἡ νούνα μας, γεμάτη χάριν καὶ χαμόγελα, ρίχνει ἐπὶ τῶν
νεονύμφων καὶ τοῦ συμπαθεριακοῦ, ὡσάν νὰ σπείρη αὐτά,
κριθάρι καὶ ρύζι, ἐνῶ ἠνωμένοι οἱ δύο ὄμιλοι τῶν κοριτσιῶν
μας τραγουδοῦν:

Σπέρν' ἡ νούνα τὸ κριθάρι
καὶ φυτρώνει φοῦντες - φοῦντες
σάν τοῦ νειόγαμπρου τὰ ροῦχα
σάν τῆς νύφης τὸ φουστάνι.

Ἐν προκειμένῳ «οἱ φοῦντες - φοῦντες» ποῦ φυτρῶνουν παριστάνουσι τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν, τὴν ὁποίαν ἅπαντες, ἐκ θάθους καρδίας, εὔχονται εἰς τὸ νέον νοικοκυριὸν τῶν νεονύμφων.

Μετὰ ταῦτα ἀνασχηματιζομένη ἡ γαμήλιος πομπή, ὅπως ἀκριβῶς ὑφίστατο πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν Ἱερὸν Ναόν, ἐκκινᾷ διὰ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, τὸ ὁποῖον θὰ γίνῃ ἐντὸς ὀλίγου καὶ τῆς νύφης, ἐνῶ αἱ καλλικέλαδοι ἀηδόνες, τὰ τσ'πιά μας, τραγουδοῦν τὰ ἐξῆς:

Δέντρον εἶ, κι' ἄει μῶρ' Βεργινάδα,
δέντρον εἶ, εἶχα στὴν αὐλή μου:
Γιὰ παρή, κι' ἄει γραμμένα χεῖλια,
γιὰ παρή, παρηγοριὰ δική μου!
Πράσινα, κι' ἄει μῶρ' Βεργινάδα,
πρασινά—ά, κανεῖ τὰ φύλλα,
τὰ κλωνά, κι' ἄει, γραμμένα χεῖλια,
τὰ κλωνά—ρια τοῦ γαλάζια.
Κόρη κά, κι' ἄει, μῶρ' Βεργινάδα,
κόρη κά, κάθονταν στὸν ἴσκιο,
κι' ἔπλεκέ, κι' ἄει, γραμμένα χεῖλια,
κι' ἔπλεκέ—ε χρυσὸ γαῖτάνι.
Πλέκε κό, κι' ἄει, μῶρ' Βεργινάδα,
πλέκε κό, κόρη μ' τὸ γαῖτάνι,
πλέκε τό, κι' ἄει, γραμμένα χεῖλια,
πλέκετο το, τό καὶ «σγουραινέ το.
Κι' ἄλλουνοῦ, κι' ἄει, μῶρ' Βεργινάδα,
κι' ἄλλουνοῦ, νοῦ—νά μὴν τὸ δώσης:
μόν' ἐμέ, κι' ἄει (μῶρ' Βεργινάδα) γραμμένα χεῖλια
μόν' ἐμέ, ἐμένα τοῦ λεβέντη!

Κατὰ τὴν διαδρομὴν τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ τραγούδια, τὰ ὁποῖα συνεχῶς λέγονται, γίνονται καὶ σχετικαὶ παροτρύνσεις ἐν τῷ μεταξύ «μν'τέ, μῶρ' τσιούπω, μὴ τ' ἀναγκάζ'ς τόσο, εἴμαστε μακρυγιά ἀκόμα...», προσφέρονται, ὅπως καὶ προηγουμένως, λαῖνια μὲ κρασί ἀπὸ διάφορα σπίτια. Εἰς ἐκάστην τοιαύτην προσφορὰν ἡ πομπὴ ἀνακόπτει, ἡ δὲ νύφη «θὰ προσ'νήσ' καὶ θὰ φιλίσ' τὸ χέρι τῆς

προσφερούσης, ἥτις, πλησιάζουσα αὐτήν, τῆς εὐχεται. Ἄς σημειωθῇ ὅτι, εἰς κάθε χειροφίλημα, ὅταν ἡ νύφη πέρνει πρὸς τοῦτο τὸ προσφερόμενον χέρι, εἰς τὴν δεξιάν, κρατεῖ διπλωμένον μανδήλι, οὕτως ὥστε ἡ παλάμη της εἰς οὐδεμίαν ἔρχεται ἐπαφήν μὲ τὸ χέρι τοῦ τιμωμένου, διατηρουμένη πάντοτε καθαρὰ. Διὰ νὰ μὴ τὸ κρατῇ δὲ διαρκῶς εἰς τὸ χέρι, ὅταν δέν χειροφιλεῖ, τὸ τοποθετεῖ εἰς τὴν ζώνην της. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Σκαργιάτης μοιράζει τὴν κουλούρα καὶ τὸ ψῆμα, τὰ ὁποῖα ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ τελειώσουν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διαδρομῆς.

Τὰ τραγούδια, μετὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ εἶναι ὅλα χαρούμενα, ὅταν δὲ πλησιάζουν πλέον εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ τραγουδοῦν τὸ ἐπόμενον, μὲ τὸ ὅποιον μᾶς παρουσιάζουν τὸ πλῆθος, τὸ ὅποιον ἔσπευσε νὰ ἰδῇ τὴν νύφη καὶ τὴν ποτίσῃ, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς..., μὲ τὸ δηλητήριο τῆς κακεντρεχείας τοῦ κόσμου:

Τρέχουν τὰ νερά, τρέχουν οἱ θρύσες
τρέχ' ἢ ἄρχοντιᾶ νὰ ἰδῇ τὴ νύφη
κι' οἱ ἄρχοντισσες νὰ τὴν ξετάσουν:
—Κυρ' νυφούλα μας, καμαρωμένη:
πῶμαθες κι' ἐσὺ νὰ καμαρώνης;
Ἡῦρα πεθερὸ καμαρωμένο
κι' ἔμαθα κι' ἐγὼ νὰ καμαρώνω.
Ἡῦρα πεθερὰ καμαρωμένη
κι' ἔμαθα κι' ἐγὼ καὶ καμαρώνω.

Διὰ τὸν πεθερὸν καὶ τὴν πεθεράν, αἱ λέξεις — «καμαρωμένος καὶ καμαρωμένη» — ἔχουσι, προφανῶς, τὴν ἔννοιαν τοῦ λεβέντη καὶ τῆς λεβέντισσας. Πόσον θαυμασία πράγματι εἶναι ἡ παρομοίωσις «τῆς σπευδούσης ἄρχοντιᾶς» πρὸς «τὰ νερά καὶ τὲς θρύσες» ποὺ τρέχουν! Συνεχίζει τὸ τραγούδι:

—Κυρ' νυφούλα μας καμαρωμένη
τί μᾶς εἴφερες ἀπὸ τὰ προικιά σου;
—Χίλια πρόβατα μὲ τὰ κουδούνια.

Ἄφου αἱ πρῶται, μὲ κεκαλυμμένην εἰρωνεῖαν, ἐρωτήσεις τῆς ἄρχοντιᾶς διὰ τὸ καμάρωμα εὔρον ἀποστομωτικὰς ἀ-

παντήσεις, θέλουσαι ὅμως, ὅπωςδήποτε, νὰ τὴν πικράνουν, τῆς ἔκαμον τὴν ἐρώτησιν «τί ἔφερεν ἀπ' τὰ προικιά της;» Οὕτω προτοῦ κ' ἂν διαβῆ τὸ κατώφλι τῆς νέας οἰκογενειακῆς της ἐστίας, ποτίζεται, ἢ τρυφερὰ καὶ ἄπειρος εἰσέτι εἰς τὴν κακίαν τοῦ κόσμου ἐκείνη ὑπαρξίς, τὸ μὴ ἀνοιγμένο ἀκόμη μπουμπούκι τοῦ λουλουδιοῦ, μὲ τὸ δηλητήριον. Εἶναι ἡ προεισαγωγή μόνον, διότι, δυστυχῶς, «μείζονα τούτων ὄψει!»

Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ τραγούδι παρουσιάζει τὴν ἀρχοντιὰν τρέχουσαν νὰ ἰδῆ τὴν νύφη, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι δι' αὐτοῦ ὁ ποιητὴς ἐπιθυμεῖ νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἡ νέα γειτονιά της ἀποτελεῖται «ἀπὸ ἀρχοντιὰν», ἐπομένως καὶ ὁ γαμπρός μας «βαστᾶ ἀπὸ ἀρχοντικὸ τζάκι». Τοῦτο ἄλλωστε μᾶς εἶπεν ἤδη τὸ τραγούδι τοῦ λουσίματος «λούζεται τ' ἀρχοντόπουλο σ' ἓνα χρυσὸ λεγόν!».

Ἡ συμπαθητικὴ ὅμως παιδούλα μας, ἀντιπαρερχομένη τοῦτο μὲ καρτερίαν καὶ ἀνοχήν, ἀπευθύνει χαιρετισμὸν πρὸς τὴν νέαν γειτονιὰν της, μὲ τὰ ἑξῆς:

—Καλὴ ἴσπερα γειτόνισσες καὶ σεῖς γειτονοπούλές μου.
—Καλῶς τὴ νύφη πῶρχεται, πῶρχεται μὲ τὸ σταυραητό.
Πῶς σειέται, πῶς λυγίζεται, πῶς θεργοκαμαρώνει.

Ἡ τοιαύτη ἀπάντησις τῆς ὑπολοίπου καινούργιας γειτονιάς εἶναι δι' αὐτὴν ἀρκετὰ ἐνθαρρυντικὴ καὶ παρήγορος συγχρόνως.

Πολλὴ συγκινητικὰ ἦσαν ἐπίσης, τὰ μεταξὺ νύφης καὶ πεθερᾶς ἀνταλλασσόμενα μέσω τοῦ χοροῦ πάντοτε, τραγούδια, διὰ τῶν ὁποίων, μὲ πολλὴν ταπεινοφροσύνην, ὅπως καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα συνέβαινε, ἐξεφράζετο ἡ νύφη εἰς τὰ πεθερικά, ὑποσχομένη σεβασμὸν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν οἰκογένειαν, τῆς ὁποίας ἀπὸ τοῦδε ἀποτελεῖ πλέον μέλος, ἐπικαλουμένη τὴν ἀγάπην των. Ἡ πεθερὰ δ' ἀφ' ἑτέρου, μαζί μὲ τὰς θερμὰς εὐχὰς, τῆς ἀπευθύνει καὶ σχετικὰς ὑποθήκας. Πρῶτον ὅμως ἐρωτῶνται ἀπὸ τοὺς παραμείναντας εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ, οἱ συνοδεύσαντες αὐτὸν διὰ νὰ πάρουν τὴν νύφην:

Συμπεθέροι, τ' ἀργήσαταν;

Ἀσφαλῶς μὲ τὴν ἐν λόγῳ ἐρώτησιν, ἐκδηλώνουν τὴν ἀ-

γωνίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον προτοῦ ἴδουν νὰ ἔρχεται ἡ νύφη, φοβούμενοι, πιθανόν, μήπως τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἀρνηθῶσι νὰ τὴν δώσουν. Ἐκεῖνοι ὅμως σπεύδουν ἀμέσως νὰ τοὺς καθυσυχάσωσι, λέγοντες ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ αὐτοῦ, ἀλλά:

Μᾶς ἄργησαν κι' ἀργήσαμεν!
Εἶχαν τὴ νύφ' ἀστόλιστη
τὰ σκουλαρίκια στὸ χρυσ'κὸ
τὴν τσέργα στὴ νεροτριβὴ
καὶ τὰ προικιά ἀτοίμαστα!

Ἀπίθανοι τελείως αἱ δικαιολογίαι, προβληθεῖσαι διὰ νὰ μᾶς βεβαιώσουν μόνον ὅτι τὰ σκουλαρίκια ἦσαν μαλαματένια καὶ ὅτι ἀπὸ τὰ προικιά δὲν ἔλειπεν οὔτε ἡ πολύτιμη διὰ τὸν χειμῶνα τσέργα. Ἐὰν ὅμως ἦσαν εἰλικρινεῖς ἔπρεπε νὰ εἴπωσιν ὅτι τοὺς χασομέρισαν εἰς τὸν δρόμον τὰ πολλὰ λαῖνια μὲ τὰ καλὰ κρασιά!...

Τὸ ποῦ 'ν ἡ μάνα τοῦ γαμπροῦ, νὰ θγῆ;
"Ἐθγα, κυρὰ καὶ πεθερά.
Νὰ ἰδῆς τὸ γυιό ποῦ στόλιζες!
καὶ τὴ νύφη πῶρχεται!
Πάει μονός, κ' ἦρθε ζευγάρι!

Ἐπάρχει ὅμως καὶ ἄλλο τραγούδι, μὲ τὸ ὁποῖον προσκαλεῖται ἡ πεθερά:

"Ἐθγα πεθερά στὴ σκάλα — μὲ τὸ μέλι μὲ τὸ γάλα
Ρίξε ρίζι νὰ ριζώση — κι' ὁ Θεὸς νὰ τὰ προκόψη.

Εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ ἔχουν κρατημένες ἄλλες δύο κουλοῦρες τὲς ὁποῖες θέτουν τὴν μίαν ἐπὶ τῆς ἄλλης, ἐπ' αὐτῶν δὲ δύο τουλοῦπες ἀπὸ ἄσπρο μαλλί. Ἔτσι ὅπως εἶναι, ἡ πεθερά, βοηθουμένη καὶ ἀπὸ ἄλλην γυναῖκα, διότι ἔχουν ἄρτον θάρος, τὰς ἐγγίζει εἰς τὸ κεφάλι τῆς νύφης, ἡ ὁποία φυσικὰ δὲν διακόπτει τὲς μετάνοιες. Καί, αἱ μὲν κουλοῦραι ἀποτελοῦν εὐχὴν ἀφθονίας ἀγαθῶν καὶ εὐτυχίας εἰς τὸ καινούργιο ζευγάρι, αἱ δὲ τουλοῦπαι, νὰ λευκανθοῦν τὰ μαλ-

λιά των ἀπὸ θαθύτατον γῆρας. Παραδίδουν εἰς τὴν νύφην δύο ποτήρια γεμάτα κρασί, σύμβολον καὶ αὐτὸ εὐτυχίας, τὰ ὁποῖα κρατοῦσα καὶ διαβαίνουσα τὸ κατῶφλι τοῦ σπιτιοῦ, μὲ τὸ δεξιὸν πόδι ἀπαραιτήτως, τὰ παραδίδει, ἐφ' ὅσον ἡ συμβολικὴ πράξις, νὰ φέρῃ ἡ νύφη τὴν εὐτυχίαν εἰς τὸ σπίτι, ἐγένετο πλέον.

Ἐφοῦ εἰσέλθουν ὅλοι οἱ συμπέθεροι, δηλ. καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ, εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ καὶ καθήσουν, ὅσοι θέβαια χωροῦν, ὀδηγοῦν τὴν νύφη, συνοδεία πλέον τοῦ γαμβροῦ εἰς ἄλλο δωμάτιον. Ἐκεῖ ὁ γαμβρός, λαβὼν ἐν τῷ μεταξὺ θέσιν ἀπέναντί της, ἀφαιρεῖ τὴν «Σιέπη της» καὶ θὰ προσπαθήσῃ νὰ τῆς κόψῃ ἓνα φοῦσκο (=μπάτσο), ὅπως γίνεται τὸ πάτημα τοῦ ποδιοῦ εἰς τὰς πόλεις! Ἡ νύφη ὅμως, καταλλήλως ἐκ τῶν προτέρων «δασκαλεμένη», διὰ νὰ τὴν ἀποφύγῃ, θὰ σκύψῃ.

Ὁ νοῦνος, εὐρισκόμενος μὲ τὰ νειογάμπρια, θὰ κόψῃ μικρὰ - μικρὰ κομματάκια τὸ ὑπόλοιπον πρόσφορον, τὸ ὁποῖον ἔφερον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ ἱερεὺς εἶχε κόψῃ «τὸν ἄρτον» διὰ νὰ κοινωνήσῃ τοὺς νεονύμφους κατὰ τὴν στέψιν, θὰ τὸ μελώσῃ, μὲ τὸ μέλι ποὺ ἔφερε μαζί του, καὶ θὰ τὰ διανείμῃ εἰς ὅλους, ἀρχίζων ἀπὸ τὸν γαμβρόν, τὴν νύμφην καὶ τὰ πεθερικά, διὰ νὰ γλυκάνῃ ὅλους καὶ νὰ «τᾶχουν μέλι γάλα μὲ τὴν νύφη». Συγχρόνως ἀρχίζει τὸ γενικὸν κέρασμα εἰς ὅλους καὶ ὄλας, μὲ γλυκὸ τοῦ κουταλιοῦ, ἀπὸ κοινὴ κούπα.

Ἦδη, εἰς τῶν συμπεθέρων τῆς νύφης, ὡς ἀνήκων αὐτὸς πλέον εἰς τοὺς φιλοξενουμένους, «βρίσκει», μὲ τὴν κόφα εἰς τὸ χέρι, ἓνα οἶονδήποτε συμπέθερον τοῦ γαμβροῦ κ.ο.κ. ὅπως ἔγινεν εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης. Ἐφοῦ ἀναπαυθοῦν ὀλίγον, ὅχι ὅμως καὶ ἡ μαρτυρικὴ νύφη, ἣτις ἐξακολουθητικῶς κάμνει μετάνοιες, σηκώνεται τὸ συμπεθεριακό της, συνοδευόμενον δὲ μέχρι τῆς αὐλοθύρας ὑπὸ τῆς ἰδίας, τοῦ γαμπροῦ καὶ ὄλων τῶν συγγενῶν του, ἀναχωρεῖ, ἐνῶ ἕκαστος τῶν δύο χορῶν, τραγουδᾷ τὰ κάτωθι, ἀρχίζοντας τοῦ τοιοῦτου τοῦ γαμβροῦ:

“Ὡρα καλή, ὦρα καλή, συμπέθεροι,
κι' ἐμεῖς τὴν νύ, κι' ἐμεῖς τὴ νύφη πήραμαν!...

Τότε ἀπαντοῦν ὡς ἐξῆς οἱ συμπέθεροι τῆς νύφης, παρὰ τὸν πόνον, τὸν ὁποῖον, ἔστω καὶ μὴ ὄντων τῶν ἰδίων τῶν γονέων της, αἰσθάνονται δι' ἐκείνην ποὺ ἀφήνουν «Στὴν ξένη χώρα ὅπου Κέναν δὲν γνωρίζει, ἐκτὸς θέβαια ἐὰν ἐπρόκειτο γιὰ κανένα «χούμπωμα».

Ἔχετε γειά, ἔχετε γειά συμπέθεροι,
κι' ἐμεῖς ξεφό, κι' ἐμεῖς ξεφορτωθήκαμαν!

Ἡ τοιαύτη ἀναχώρησις συνεπάγεται νέαν ἔξαρσιν τῆς βαθυτάτης συγκινήσεως τῆς ὀριστικῶς πλέον ἀποχωρισμένης καὶ τῶν ὑπολοίπων ἰδικῶν της, κόρης, ἥτις, συγκίνησις, προβάλλει ζωηροτάτη, μὲ τὰς ὡς ἐν διαλόγῳ, ἀπὸ τῶν δύο συμπεθερικῶν λεγόμενα τραγούδια.

Τὸ δράμα ὅμως τῆς συμπαθοῦς ἐκείνης παιδούλας, ἥτις βλέπει πλέον ἑαυτὴν τελείως μόνην, ἀποξενουμένην δὲ καὶ ἀπὸ τῶν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εὕρισκομένων πλησίον της συγγενῶν, καὶ ὑποχρεουμένην, ὅπως προσαρμοσθῆ πρὸς ὅλας τὰς συνηθείας τῆς νέας οἰκογενείας της, ἀπὸ μέλη τῆς ὁποίας θὰ ἀκούσῃ, ἴσως μάλιστα συντόμως, λόγους πλέον δηλητηριώδεις ἀπὸ οἰοδήποτε δραστικὸν δηλητήριον, τὸ τοιοῦτον τῆς ἀπεχθείας καὶ μοχθηρίας, μὲ τὸ «νύφ' ὅπως ἡῦρες κι' ὄχ' ὅπως εἴξερες!», εἶναι πολὺ μεγαλύτερον, ἰδίως ὅταν προέρχεται ἀπὸ οἰκογένειαν καλυτέρας κοινωνικῆς τάξεως. Εἶναι γνωστὸν ἄλλως τε ὅτι εἰς τὴν κοινωνίαν ὁ πτωχός, χωρὶς νὰ ἐξετάζῃ διατί ἔμεινε πτωχός, μισεῖ τὸν πλουσιώτερόν του, ἀποδίδων εἰς αὐτὸν τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀδίκου, τοῦ ἄρπαγος, τοῦ σκληροῦ, οὐδέποτε δὲ ἐργατικότητα, οἰκονομίαν καὶ νοικοκυρωσύνην. Ἐὰν ὁ ἴδιος εἶναι, πτωχός, διότι ἐσπατάλα ὅ,τι ἐκέρδιζεν, οὐδέποτε τὸ ἐσκέφθη!...

Πιθανῶς νὰ εἶχεν ἡ νύφη μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης κάποιαν ψευδαίσθησιν, ὅτι ὁ ἀποχωρισμὸς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς της δὲν θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ἢ, τοῦλάχιστον, ἂν θὰ ἦτο τόσον ἀπόλυτος καὶ δὲν τῆς ἐφαίνετο ἐπομένως τόσον σκληρός, διότι, κατὰ τὴν ψυχολογίαν, «οὐδὲν ἐν τῇ νοήσει, ὁ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει», ὅπως ἄλλως τε λέγωμεν εἰς τὴν καθημερινήν μας ζωὴν «ἐσὺ δὲν μπορείς νὰ μὲ καταλάβῃς!» Ἦδη ἀντικρῦζει τὴν στυγνὴν πραγματικότητα, διὰ τὴν ὁποίαν κρυφά

θα ἀναστενάξη, θα κλάψη, θα χύση πύρινα δάκρυα πόνου.
Ἄλλ' εἶναι, καὶ αὐτὴ ὑποχρεωμένη, κατὰ τὸν Γάλλον ποιητὴν
Ἄντρὲ Σενιέρ,

Ἄπο μάτια ξένα

Νὰ κρατῆ, τὸν πόνο της κρυμμένο!

Ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν μάνα της δὲν θὰ εἶπῃ τὸν πό-
νον της, διὰ νὰ μὴ τὴν πικράνη. Ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ κάμη αὐτὸ
εἶναι, θεβαία, ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνη ἐδοκίμασε τὰ ἴδια σχεδόν,
ὅτι θὰ τῆς ἐπαναλάβῃ. «Αὐτά, τσούπωμ', εἶν' ἀπὸ Θεοῦ· ἔτσι
τὰ κανόν'σ' Ἐκεῖνος», καίτοι ἡ καρδιά τῆς Μάννας σπαράσ-
σει περισσότερο ἀπὸ τοῦ σπλάχνου της, διὰ τὸ δράμα τὸ ὀ-
ποῖον ἡ παιδούλα της ὑφίσταται καὶ διὰ τὸ ὅποῖον, προλα-
βόντως, τὴν εἶχε πολλάκις συμβουλεύσει. Θὰ τῆς συστήσῃ
καὶ πάλιν «ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς πρέπει νὰ ἀφοσιωθῇ, ψυχῇ τε καὶ
σώματι, εἰς τὴν νέαν αὐτῆς οἰκογένειαν».

Πράγματι δέ, σὺν τῷ χρόνῳ, μετὰ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἀ-
πόφασιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐκ τῶν προτέρων, ὅπως ἀφοσιω-
θῇ εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἰς τὴν ὁποίαν, Θεῖα βουλήσει, ἀνήκει
ὀριστικῶς πλέον, ἐλαττοῦται ὁ πόνος της, ἕως ὅτου παύσῃ
τελείως ὑφιστάμενος καὶ οὕτως ἐκλείψῃ τὸ κρυφὸ δάκρυ.

Κάτι σχετικὸν μᾶς λέγει καὶ τὸ παρατιθέμενον, εἰς δύο
παραλλαγὰς, ἐπόμενον τραγούδι:

Ἄητὸς τὴν κόρην ἄρπαξεν ἀπὸ τὸ παραθύρι, Βλαχοκόρη μ'.

Γυιέ μ', Δημητρούλα μ', γυιέ μ', ἀπὸ τὸ παραθύρι

Καὶ πῆγαν καὶ ξεπέζεψαν, σὲ πράσινο λιθάδι,

γυιέ μ', Δημητρούλα μ' γυιέ μ', σὲ πράσινο λιθάδι,

Βλαχοκόρη μ'!

Κι' ἐκεῖ κατσᾶν νὰ φᾶν' ψωμί, καὶ καλογιοματίσουν,

γυιέ μ', Δημητρούλα μ', γυιέ μ', καὶ καλογιοματίσουν,

Βλαχοκόρη μ'.

Γιὰ φάε, κόρη μ', γιὰ πιέ, κόρη μ', καὶ πίσω μὴ θυμιέσαι,

γυιέ μ', Δημητρούλα μ', γυιέ μ', καὶ πίσω μὴ θυμιέσαι,

Βλαχοκόρη μ',

Θυμιοῦμαι τὸν πατέρα μ', καὶ δὲ μπορῶ νὰ φάω.

Γυιέ μ', Δημητρούλα μ', γυιέ μ', καὶ δὲν μπορῶ νὰ φάω,

Βλαχοκόρη μ'.

Θυμιέμαι τὴ μαννούλα μ', καὶ δὲν μπορῶ νὰ φάω.
Γυιέ μ' Δημητρούλ μ', γυιέ μ', καὶ δὲν μπορῶ νὰ φάω,
Βλαχοκόρη μ'.
Θυμιέμαι τ' ἀδερφάκια μου καὶ δὲ μπορῶ νὰ φάω,
Γυιέ μ', Δημητρούλα μ', γυιέ μ', καὶ δὲν μπορῶ νὰ φάω,
Βλαχοκόρη μ'.

Παρατηροῦμεν γενικῶς ὅτι «ἡ θλάχα» ἔχει ἀπασχολήσει πολὺ τὸ Δημοτικὸ μας τραγούδι, μ' ἐπαίνους πάντοτε διὰ τὴν καλλονὴν τῆς. Πολὺ δικαίως τοῦτο, διότι ὁ καθαρὸς ἀέρας τοῦ θουνοῦ καὶ τὰ κρυστάλλινα νερά του, ὡς καὶ ὁ φυσικὸς θίος, τὸν ὁποῖον ἐκεῖ διάγει, τῆς χαρίζουν εἰς μὲν τὸ πρόσωπον, ὑπέροχον κάλλος, εἰς τὸ σῶμα δὲ χάριν καὶ εὐλυγισίαν, «τὸ λυγερὸ δηλ. κορμί», καθὼς τοῦτο συνηθῶς τραγουδιέται, ἐπίσης ὑγείαν καὶ σφρίγος. Τὸ δὲ χλωμιασμα, ἢ μᾶλλον ἢ χλωμάδα πού δίδει εἰς αὐτὰς ὁ κάμπος τοῦ χειμαδιοῦ, ἐξαφανίζεται μόλις τὸ δροσερὸ ἀεράκι τοῦ θουνοῦ χαϊδέψη τὸ πρόσωπόν των. Ἴδού, ἡ παραλλαγή τοῦ τραγουδιοῦ:

Ἄητὸς τὴν κόρη ἄδραξεν ἀπὸ τὸ παραθύρι
Σαράντα ἄμερες πάει μακρυγιά, σαράντα μερονύχτια,
καὶ πόνθησαν καὶ ξεπέζεψαν στὰ πράσινα λιθάδια,
καὶ θγάξ' ἀπὸ τὸν κόρφο του ἀφράτο παξιμάδι.
— Γιά φάει κόρη μ', γιά πιέ, καὶ πίσω μὴ θυμιέσαι!
— Ἔρχομ' ἀπὸ τὴ μάννα μου, κι' ἔρχομαι χορτασμένη,
Θυμιέμαι τοὺς γονῆδες μου καὶ δὲν μπορῶ νὰ φάω.

Ἐπιθέτω ὅτι «οἱ σαράντα ἄμερες καὶ τὰ σαράντα μερονύχτια» τοῦ τραγουδιοῦ, θὰ ἐννοοῦν, μεταφορικῶς, τὸ πόσον ἀπεμακρύνθη καὶ ἀπεξενώθη πλέον ἢ κόρη, μὲ τὸν γάμον, τῆς πατρικῆς τῆς οἰκογενείας.

Ὅπως σήμερον, οὕτω καὶ τότε, προσεφέροντο δῶρα τοῦ γάμου, προσαρμοζόμενα ὁμῶς πρὸς τὰς ὑφισταμένας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἰκονομικὰς συνθήκας. Οὕτω, γνωρίζοντες τὰς ὑπαρχούσας, εἰς ὅλους σχεδόν, ἀνάγκας, ἀπέστελλον διὰ τὸν γάμον ὡς κανίσκι, ὅπως ἐλέγοντο ὅλα γενικῶς τὰ δῶρα, ἀδιακρίτως προορισμοῦ καὶ αἰτίας, ἤτοι: διὰ γάμον, γεννήσεις, συμπόσια καὶ ἄλλας ἐκδηλώσεις χαρᾶς, χρή-

ματα καὶ σφαχτό, κατὰ τὴν οἰκονομικὴν τοῦ στέλλοντος δυνατότητα. Διὰ τὸ πρακτικώτερον μάλιστα τὰ «κανίσια» ἀπεστέλλοντο ἀπὸ τῆς πρωΐας τοῦ Σαββάτου, οὕτως ὥστε, ἕκαστος τῶν δύο νοικοκυραίων ποῦ πάνδρευεν, ἔχων αὐτὰ ὑπ' ὄψιν, θὰ ἔκαμνεν ἀναλόγους συμπληρωματικὰς προμηθείας, ἀποφευγομένης οὕτως ἀσκόπου σπατάλης, τὴν ὁποίαν ἡ ἀνάγκη ὑφισταμένη εἰς τὸν τόπον μας ἀνέχεια, οὐδόλως συνεχώρει. Ἄλλως τε τὰ τοιαῦτα κανίσκια ἀπεστέλλοντο μᾶλλον πρὸς ὑλικὴν βοήθειαν.

Τὰ ἀποστελλόμενα, ζῶντα δέ, σφάγια, ἐστολίζοντο, ἑορταστικῶς, μὲ χρωματιστὰς ταινίας, ἐβάφοντο τὰ κέρατα καὶ τὸ τρίχωμα τῆς ράχεώς των, ὠδηγοῦντο δὲ καὶ μὲ μικρὰν συνοδείαν.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ συμπεθεριακοῦ τῆς νύφης ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ, ἔφευγαν ἐπίσης, «χωρὶς λαλούμενα», διὰ τὰ σπίτια των, ὁ νοῦνος, ἡ νούνα, ὁ μπράτιμος καὶ ἡ μπρατίμισσα, πρὸς ἀνάπαυσιν. Ὅταν δὲ ἐπλησίαζεν ἡ ὥρα τοῦ δείπνου, ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύφη, συνοδεῖα ὀλίγων νέων καὶ νεανίδων καὶ μὲ τὴν σχετικὴν πάντοτε «μαρίδαν», ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς «τὰ βιολιά», μετέβαινον διὰ νὰ παραλάβουν ἀπὸ τὸ σπίτι τὸν νοῦνον καὶ τὴ νούνα. Κατὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ, προηγείτο τῆς μικρᾶς συνοδείας ὁ κρατῶν «τὸ κανίσ' τοῦ νοῦνου», τὸ ὅποιον συνήθως ἦτο ὀλόκληρον «ψημα» δηλ. ψητόν. Ὁ νοῦνος κρατεῖ κλάδον ἀγριομηλιάς, εἰς τ' ἀγκάθια τοῦ ὁποίου εἶναι τοποθετημένα κομμάτια (σκιλίδια) ἀπὸ κυδωνία καὶ μήλα, ὡς καὶ ρῶγαι σταφυλιοῦ. Τὸ οὕτω στολισμένον κλωνάρι τὸ παρουσιάζουσιν εἰς τὸ τραπέζι τοῦ γλεντιοῦ καὶ τρώγουν τὰ «σκιλίδια» τῶν κυδωνιῶν καὶ μήλων, ὡς καὶ τὰς ρώγας τοῦ σταφυλιοῦ. Εἰς τὸ τραπέζι αὐτὸ τῆς Κυριακῆς (βράδυ) παρακάθηνται συνήθως οἱ στενωτέροι συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ διὰ τοὺς στενωτέρους συγγενεῖς τῆς νύφης, εἰς τὸ... «πατρικὸ της» ἃς τὸ ὀνομάσωμεν πλέον ἔτσι τὸ μέχρι πρὸ ὀλίγου «σπίτι τῆς νύφης». Τὸ δεῖπνον αὐτό, παρατείνεται μὲν πέραν τοῦ μεσονυκτίου, τελειώνει ὅμως πολὺ προτοῦ φωτίση, διότι ὅλοι εἶναι ψυχικῶς καὶ σωματικῶς κατάκοποι, ἰδίως ἀπὸ τὰς συγκινήσεις τῆς ἡμέρας.

Ἐποῖαν, ἄρα γε, μεταφορικὴν ἔννοιαν ἔχει τὸ κλωνάρι.

τῆς ἀγριομηλιάς μὲ τεμάχια τῶν μήλων καὶ κυδωνιῶν καὶ τῶν ρωγῶν σταφυλιοῦ, τὰ ὅποια φέρει καὶ μάλιστα ὅτι ταῦτα πρέπει νὰ φαγωθῶσι κατὰ τὸ δεῖπνον τῆς Κυριακῆς;

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπομένης, τῆς Δευτέρας δηλ. ἡ μάνα τῆς νύφης, συνοδευομένη ὑπὸ μικροῦ ἄρρενος συγγενοῦς της, κάμνει τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν εἰς τὴν ὑπανδρον πλέον θυγατέρα της, διὰ νὰ τῆς φέρῃ ἐντὸς πιατέλλας, τοποθετημένης «μέσα σὲ μιὰ κανίστρα» καὶ σκεπασμένης μὲ χρωματιστὴν μεσσήναν, τὰς καθιερωμένας «λαγκίτας». Ἴσως, τὸ ἔθιμον αὐτῆς τῆς πρωϊνῆς ἐπισκέψεως τῆς Μάννας καθιερώθη λίαν ὀρθὸν ψυχολογικῶς, διὰ νὰ μὴ καταστῇ πεποίθησις εἰς τὴν νύφην, ὅτι ἀπεξενώθη τελείως ἀπὸ τοὺς οἰκείους της, ὅτι οὗτοι τὴν ἐλησμόνησαν καὶ δὲν τὴν θεωροῦν πλέον ὡς παιδί των! Ἡ νύφη δὲν παρουσιάζεται εὐχαρις, εἶναι μᾶλλον συνεσταλμένη. Διὰ τοῦτο, ὅταν οἰσοδῆποτε παρουσιάζεται, κατὰ τὴν καθημερινὴν ζωὴν, συνεσταλμένος, τῷ λέγουσιν εἰρωνικῶς «γιατί κάμ'ς, σὰ νύφ' ἀπ' τὴ Δευτέρα;»

Κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς ἰδίας ἡμέρας, δηλ. τῆς Δευτέρας, παρατίθεται δεῖπνον εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ πρὸς τοὺς συγγενεῖς ἀμφοτέρων τῶν παρατάξεων. Πρὸς τοῦτο εἰς κατάλληλον ὥραν, ὁ γαμβρός, ἡ νύφη, νέα καὶ νέα, συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ, μὲ ἐπικεφαλῆς τὰ ὄργανα, μετέβαινον πρὸς παραλαβὴν τοῦ γούρου, τῆς νούνας, τοῦ μπράτιμου, τῆς μπρατίμισσας καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ πατρικὸν τῆς νύφης. Ἐκεῖθεν παρελάμβανον, μὲ τὰ θιολιὰ θέβαια, τοὺς γονεῖς της καὶ ὀλόκληρον τὸ συμπεθεριακόν, διὰ νὰ μεταβῶσιν οὕτως, ὅλοι μαζί, εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ. Οἱ τράπεζοι στρώνονται καὶ λαμβάνει ἕκαστος τὴν θέσιν του, διὰ τὰ περαιτέρω...

Ἐκτὸς τοῦ καθρουμᾶ, λέξις τουρκικὴ σημαίνουσα «τσιγαριστό», στερεότυπα φαγητὰ τοῦ γάμου ἦσαν κρέας μὲ κρεμμύδια, παίζον ρόλον στιφάδου, καὶ τέλος ψητὸν τῆς σούθλας, ψῆμα ἄλλως καλούμενον, τὸ ὅποῖον, διὰ νὰ γίνῃ, ἐψήνοντο... πρῶτον οἱ ψηστάδες! Διὰ νὰ ψηθῇ καλύτερον καὶ γίνῃ νοστιμώτερον ἐχρησιμοποιοῦν κλαδεμένα κλήματα ἀπὸ τὰ ἀμπέλια ἢ τὲς κληματαριές.

Ἡ πολυπαθὴς νυφούλα μας, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ δείπνου, τὸ ὅποῖον, παρετείνετο πολὺ πέραν τοῦ μεσονυκτίου, ἴσως καὶ μέχρι τῶν πρωϊνῶν ὥρῶν, ὀφείλει, κατὰ τὸ τυπικόν

τοῦ γάμου, νὰ παραμένη ὀρθία καὶ «νὰ καμαρώνη» τὸ δὲ μανδήλι τῆς «Σιέπ'ς» διπλωμένον εἰς σχῆμα τριγώνου, τὸ ἔχει ριγμένον εἰς τὴν πλάτην τῆς καὶ γύρω εἰς τὸν λαιμόν. Δὲν τὴν ἀφήνουν ὅμως νὰ ὑποστῇ τὸ ὄλονύκτιον αὐτὸ μαρτύριον, διότι, σχεδὸν τῆς ἐπιβάλλουσι νὰ κάθηται, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν. Ἦρνεῖτο νὰ δεχθῇ ἀμέσως τὰς τοιαύτας παροτρύνσεις, ἀναλογιζομένη, ἢ παιδούλα ἐκείνη, τὰ δυσμενῆ εἰς θάρος τῆς σχόλια τοῦ γυναικείου ἰδίως φύλου, «ἐκ γυναικὸς γὰρ τὰ φαῦλα» κατὰ τὸν Θεόφιλον τοῦ Βυζαντίου. Ἴδου περίπου τὰ σχόλια: «Νὰ νύφ' νὰ μάλαμα! οὔτε σ'κώθ' κε ψίχα νὰ καμαρώσ', μόν' ἔστρωσε κάτω τὸν κ.... τ'ς καὶ δὲν τ'ς ἔκαμνε καλὰ νὰ σ'κωθῇ, σὰ νύφ' ποὺ εἶναι, γιὰ νὰ καμαρώσ'!... ποῦ ἰγὼ στὸ γάμο μ'! ἄς μὴ τραβοῦσαν νὰ κάτσω...» Ἐφόσον θέβαια ἢ οὔτω κακολογοῦσα εἶχε διέλθῃ τὸ στάδιον τῆς νύφης. Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ ἦσαν ἔτοιμα νὰ τῆς κακολογίσουν αἱ δίποδες ἔχιδναι. Διὰ τὴν νύφην ἔχει ἐνταῦθα, κατὰ κυριολεξίαν, ἐφαρμογὴν, τὸ «νύφ' δὲν ἔγινες, ἀπ' τὸν πλακὸ δὲν ἀγνάντεψες;» ἦτοι: ναι μὲν δὲν ἔγινες νύφη, δὲν ἤκουσες νὰ λέγωνται σχετικὰ δι' ὄσας ἔγιναν;» Ἐχουσα λοιπὸν ὑπ' ὄψιν, τί ἐλέχθη δι' ἄλλας προκατόχους τῆς, προσεπάθει, ὅσον τῆς ἦτο δυνατόν, νὰ μὴ δώσῃ λαθὴν διὰ τοιούτους... ἐπαίνους! Ἄλλ' ἐν τῇ ρύμη τῆς τοιαύτης εὐμενοῦς... κριτικῆς, δὲν ἐφείδοντο οὔτε τοῦ γαμβροῦ. «Ἄμ' ἐκεῖνος ὁ πακιαπᾶς (= ἄθουλος, νωθρός), ὁ γαμπρὸς ποὺ δὲν τ'ν ἄφ'νε νὰ σ'κωθῇ; Σιάζονται μὴ τ' ἀποστάσ', κ' ὕστερα;...» ἀφήνουσαι οὔτω πολλὰ ὑπονοούμενα.

Ἡ μητέρα τῆς νύφης, εἰς κατάλληλον στιγμὴν, κυρίως δὲ ὅταν ἐκόπαζε τὸ «μπλέτς», ἢ καταβρόχθις δηλ. καὶ σταματοῦσε κάπως τὸ «συγκάθισμα», ὅπως εἰρωνικῶς λέγεται ἐνίοτε ὁ χορός, ὅταν ἰδίως οὗτος καταντᾶ τῆς «κακιᾶς ὥρας», ὅστις, χορός, ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον μέρος τῆς βραδειᾶς, μὲ πρώτην χορεύτριαν τὴν νύφην, τὴν ὁποῖαν, τιμῆς ἕνεκα, «κρατάει, ὡς δεύτερος αὐτὸς χορευτῆς, ὁ νοῦνος, τὴν ὀδηγεῖ εἰς παρακείμενον δωμάτιον. Ἐκεῖ καταβάλλει πολλὰς προσπάθειας ὅπως κατορθώσῃ καὶ τὴν πειθαναγκάσῃ, νὰ θάλλῃ κάτι εἰς τὸ στόμα τῆς, λέγουσα παρακλητικῶς: «Μντέ, μώρ' τσοῦπω, φάει μιὰ χασιᾶ! μὴ μὲ στενοχωρεῖς! Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ θὰ κάμωμεν ἄλλην παρέκθασιν, δι' ἐν περιέρ-

γον, συγκινητικόν, ἀλλὰ καὶ τελείως πρωτοφανές ἔθιμον τῶν γύφτων μουσουλμάνων τοῦ Λεσκοβικίου. Καὶ αὐτὸ ἄλλως τε, ἀνάγεται εἰς τὴν Λαογραφίαν, ἣτις μᾶς ἐνδιαφέρει, ἀδιάφορον ἔαν δὲν ἀφορᾷ τὸ χωριό μου, περὶ τῶν «Ἡθῶν καὶ Ἐθίμων» τοῦ ὁποίου ἀσχολεῖται ἡ παρούσα. Ἐπὶ πλέον, τὰ ἔθιμα τῶν διαφόρων λαῶν, μελετώμενα εἰς ὅλον τὸ βάθος των, θὰ ἀποδειχθῇ, νομίζω, ἔχοντα μεγάλην μεταξὺ των ὁμοιότητα, διότι, ἡ λαϊκὴ ψυχὴ, κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς ἀναπτύξεώς της, εἰς ὅλα τὰ μήκη καὶ πλάτη τοῦ πλανήτου μας, εἶναι σχεδὸν ἡ ἴδια εἰς ἐκδηλώσεις. Ἴδού τὸ ἐν λόγῳ ἔθιμον:

Πρὸ ἐξήκοντα ἑπτὰ περίπου ἔτων, μαζί μὲ τὴν ἀείμνηστον μητέρα μου, ἐκάμομεν ἐπίσκεψιν εἰς τοιαύτην οἰκογενεῖαν διὰ νὰ συγχαρῇ μιὰ μάννα διὰ τὸν γάμον τοῦ μοναχογιοῦ της. Σημειωτέον ὅτι οἱ γύφτοι τοῦ Λεσκοβικίου ἦσαν καλῶς ἐγκατεστημένοι, ἀπὸ ἀπόψεως κατοικίας, περιουσίας καὶ ἐμφανίσεως. Μετὰ τὸ χειροφίλημα ἐκ μέρους τῆς νύφης καὶ τὸν ἐκ μέρους τῆς πεθερᾶς της χαιρετισμόν, ἐκαθήσαμεν εἰς τὸ μιντέρι. Ἡ νύφη, ἐκάθησε πλησίον τῆς μητέρας μου, μετὰ πολλῆς δὲ διακριτικότητος καὶ ἐνδείξεως θαυμάτου σεβασμοῦ, τῆς ἔκαμνεν ἐναλλάξ εἰς τὰ χέρια της πραγματικὴν μάλαξιν (= massage). Ὄταν ἡ μητέρα τῆς εἶπε: «φθάνει, διὰ νὰ μὴ κουρασθῆς», διότι εἰς τὴν πραγματικότητα εἶχε κουρασθῆ καὶ ἡ ἴδια, ἐκείνη σταματήσασα τὸ massage, ἔμεινεν ὀρθία, ἀκίνητος, ἄφωνος καὶ «χαμαὶ νεύουσα» παρὰ τὴν θύραν τῆς αἰθούσης. Ὄταν δὲ ἡ τιμωμένη τῆς συνέστησε νὰ καθίσῃ, διότι ἀσφαλῶς θὰ εἶχε κουρασθῆ ἀπὸ τὴν ὀρθοστάσαν, ἐκάθησε καὶ πάλιν πλησίον τῆς μάννας μου, ἐπιδοθεῖσα εἰς τὸ massage, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τῆς ἀπέβη καὶ πάλιν ἐνοχλητικόν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς ἐπισκέψεώς μας, ἡ νύφη, συμμορφούμενη ἀσφαλῶς καὶ πρὸς, ἀόρατον δι' ἡμᾶς νεῦμα τῆς πεθερᾶς, ἠλλασσεν ἀπασχόλησιν. Ἦτο τρόπος ἀποδόσεως ὑψίστης τιμῆς, τὸν ὁποῖον ἀσφαλῶς οὐδεὶς δικαιούται νὰ εἰρωνευθῇ. Τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, ὡς καὶ αἱ οἰαιδήποτε πεποιθήσεις οἰουδήποτε συνανθρώπου μας, ἐφόσον οὐδένα τρίτον θλάπτουσιν, ἢ ἐνοχλῶσι πρέπει νὰ εἶναι ὑφ' ὅλων μας σεβασταί. Τοῦτο ἄλλως τε ἐπιβάλλει ἡ πραγματικὴ ψυχικὴ ἀνωτερότης, ὡς καὶ ἡ καλὴ ἀνατροφή. Ἐπανερχάμεθα: Ὑπάρχει, μεταξὺ ἄλλων, εἰς τὸ χω-

ριό μου καὶ ἡ παροιμία «ὄπου γάμος καὶ χαρά, τρέχα Γιάννη λήξουρε». Φαίνεται ὅτι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, θὰ ὑπῆρχε κάποιος Γιάννης, ὅστις δὲν εἶχεν ἀνάγκην «Νὰ εἶναι καλεσμένος» οὔτε «καὶ κοπιᾶστε» διὰ νὰ παρευρίσκεται «εἰς τραπέζια», εἴτε γάμων εἴτε γιορτασιῶν, ἀλλ' ἔσπευδεν αὐτόκλητος, οὐδόλως ἐμποδιζόμενος ἀπὸ τὸ «ἀκάλεστος γάιδαρρος, στὸ γάμο τί γυρεύει;»

Ὅπως εἶπομεν ἀνωτέρω πολλοὶ στέλλουν τὰ «κανίσια» τὸ πρῶτὸ τοῦ Σαββάτου· τοῦτο ὅμως γίνεται μόνον ὑπὸ τῶν ἀποστελλόντων ζωντανὸν σφάγιον καὶ χρήματα. Ἐνῶ οἱ ἄλλοι τὰ πηγαίνουν εἰς τὸ τραπέζι τῆς Κυριακῆς, τὸ δεῖπνον δηλ. ὁπότε καθένας τὸ φέρει ὁ ἴδιος εἰς τὸ σπίτι, τὸ ὁποῖον τὸν ἐκάλεσεν, ἀποτελοῦνται δὲ ἀπὸ ἓνα πλαστάρι, ἓν ἢ δύο εἰδῶν φαγητά, μέσα σὲ μία κανίστρα καὶ τὴν ἀπαραίτητη κόφα μὲ κρασί. Τόσον κατὰ τὸ δεῖπνον τῆς Δευτέρας εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ, ὅσον καὶ τὸ τῆς Τρίτης εἰς τὸ πατρικὸν τῆς νύφης, τὸ γενικὸν πρόσαγμα «στὲς ντολές» τὰς προπόσεις δηλ. ἔχει ὁ νοῦνος, αὐτὸς εἶναι ὁ Τελετάρχης. Ὅταν τελειώσῃ τὸ δεῖπνον, ὄχι ὅμως δι' ὄλους, διότι ὑπάρχουν καὶ «οἱ πιστόβλακοι» (= ἀδηφάγοι), οἱ ὅποιοι δὲν παύουν μέχρι τέλους «τὸ ντερλίκωμα», τὸ περιδρομιασμα δηλ. καὶ εἰποῦν μερικὰ τραγούδια τοῦ τραπέζιου, εἰς τὰ ὁποῖα λαμβάνει μέρος πᾶς ὁ θουλόμενος τῶν συνδαιτημόνων, δίδεται ἐντολὴ εἰς τὰ ὄργανα «νὰ παίξουν ἓνα νομπέτ». Νομπέτι δὲ ἐστὶ εὐχάριστος μουσικὴ, ὡς νανούρισμα, πολὺ κατάλληλος διὰ χώνευσιν. Δὲν πρόκειται ὅμως περὶ (μουσικοῦ) τεμαχίου ἐνὸς εἴδους μουσικῆς, ἀλλὰ περὶ πολλῶν, διαφόρου περιεχομένου τὸ ὁποῖον δὲν δύναται τις νὰ τὸ χαρακτηρίσῃ ἐπακριβῶς. Τὸ νομπέτι ἐπιδρᾷ εἰς ἕκαστον ἀκροατὴν κατὰ τρόπον διάφορον καὶ ἀνάλογον πρὸς τὴν ψυχικὴν του διάθεσιν. Πάντως δύναται συγχρόνως νὰ χαρακτηρισθῇ, ὡς κατευναστικὸν τῶν νεύρων, ὡς μεθυστικὸν καὶ συναρπαστικόν, ἐπιφέρον ψυχικὴν ἡρεμίαν καὶ γαλήνην. Ὅταν εἶναι κανεὶς κουρασμένος, σωματικῶς ἢ ψυχικῶς, ἢ ἀντιθέτως, ὅταν εἶναι χαρούμενος, θὰ πῇ: «γιὰ παίξέ μας ἓνα νομπέτι!...», ὁπότε ὁ καλὸς ψυχολόγος γύφτος θὰ διαλέξῃ τὸ ἀνάλογον εἰς τὴν περίπτωσιν τοιοῦτον, τὸ ὁποῖον δὲν δυσκολεύεται νὰ ἀλλάξῃ, αἰσθανόμενος ὅτι θὰ εὐχαριστοῦσε τὸ ἀκροατήριον καὶ κάτι ἄλλο.

Ἡ λέξις «νομπέτι» εἶναι τουρκικὴ, σημαίνουσα «ῶραν ὑπηρεσίας σκοποῦ» τὴν ἄλλως θάρδιαν καλουμένην. Λέγεται ἐπίσης «Πῆρα ἓνα νομπέτι ὕπνο» δηλ. κοιμήθηκα λίγο.

Μετὰ τὸ νομπέτι ὁ νοῦνος ἀναλαμβάνει πλέον τὰ ὑψηλὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματά του, ἥτοι ἔχει τὸ γενικὸν πρόσταγμα τοῦ Τελετάρχου. Πρὸς τοῦτο φέρουν δύο ποτήρια εἰς ἓνα πιάτο, τὰ ὁποῖα ἀφοῦ γεμίση μὲ «τὸν εὐφραίνοντα καρδίαν ἀνθρώπου οἶνον», λέγει «τὴ ντολή του» μὲ τὸ ἐξῆς τραγούδι:

Ἐνα τραγούδι θὰ σᾶς ἴπῶ, ἀπάνω στὸ κεράσι
τ' ἀνδρόγυνο ποὺ ἔγινε, νὰ ζήση νὰ γεράση.

Ἐνα τραγούδι θὰ σᾶς ἴπῶ, ἀπάνω στὸ ρεθύθι,
χαρὰ στὰ μάτια τοῦ γαμπροῦ ποὺ διάλεξαν τὴ νύφη.

Ἐνα τραγούδι θὰ σᾶς ἴπῶ, ἀπάνω στὸ λεμόνι
νὰ ζήσ᾽ ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρὸς κ' οἱ συμπεθέροι ὅλοι.

Ἀσφαλῶς, τὸ κεράσι, τὸ ρεθύθι καὶ τὸ λεμόνι, ἐπελέγησαν διὰ νὰ γίνῃ «ἰστίχος» ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ ἀείμνηστος σεβαστὸς καθηγητὴς μου Ἰωάννης Βαλαβάνης. Ἐὰν δὲν ἐπικολούθουν τὸ ρεθύθι καὶ τὸ λεμόνι, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποστηριχθῆ, ὅτι ἡ λέξις «κεράσι» ἀφορᾷ «κέρασμα».

Ἐνῶ ὁ νοῦνος μὲ καταφανῆ εὐχαρίστησιν ἀδειάζει τὰ ποτήρια, τὰ βιολιά παίζουσι τὸ τραγούδι, τὸ ὁποῖον διέταξεν ὁ ἴδιος. Ὅταν τελειώσουν, τὸ κρασί ἀπὸ τὰ ποτήρια καὶ τὸ τραγούδι ἀπὸ τὰ βιολιά, ἀπευθυνόμενος, ὁ νοῦνος, πρὸς ἓνα τῶν συμπεθέρων, λέγει: Καλῶς νὰ σ' εὕρω συμπέθερε..... (τάδε), ὅποτε ἐκεῖνος σηκώνεται πέρνει τὰ ποτήρια ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ κουμπάρου, τὰ ὁποῖα ὁ τελευταῖος ἐγέμισεν ἤδη καὶ λέγει: Κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐντολέως:

«Τὸ πρῶτο ποτήρ' τὸ ποτηράκι, μὲ τὸ γλυκὸ κρασάκι, τὸ πίνω εἰς ὑγείαν τῶν νεονύμφων, γειά τους, χαρὰ τους καὶ βίβα τους, νὰ προκόψουν καὶ μὲ καλοὺς κληρονόμους.

Τὸ δεύτερον ποτήρι, τὸ ποτηράκι, μὲ τὸ γλυκὸ κρασάκι, τὸ πίνω εἰς ὑγείαν τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν των, νὰ τοὺς προκόψουν τὰ παιδιὰ καὶ ἀδέλφια τους καὶ οἱ γονεῖς νὰ χαροῦν σὲ μικρότερα (ἐφόσον θέβαια ἔχουν), τὰ δὲ ἀνύπανδρα ἀδέλφια, στὸ γάμο τους».

Ὅπως βλέπουμε ἀπὸ τὲς «ντολές» αἱ ὁποῖαι ὅλαι σχε-

δὸν εἶναι εἰς τὸ ἴδιο καλούπι, τὸ κρασί διαφημίζεται «ὡς γλυκὸ» καὶ ἄς εἶναι ἐνίστε ξυνὸ τραπέτσ!»!

“Ὅταν ὁ ἄνωτέρω τελειώσῃ τὴν «ντολήν του» ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν νοῦνον, λέγει «μὲ ὄρισμό σας», ὅποτε οὗτος «πέρνει» ἄλλον ἀπὸ τὴν παράταξιν τῶν συμπεθέρων. “Ὅταν δὲ τελειώσουν ὅλοι οἱ συμπέθεροι, ὁ νοῦνος θὰ «εὔρῃ» τὸν πατέρα τοῦ γαμπροῦ· οὗτος τελειώνων τὴν πρόποσίν του, θὰ πῆ τὸ «ὄρισμός σας». Κατόπιν τούτου ὁ νοῦνος «εὐρίσκει» τὸν πατέρα τῆς νύφης, ὅστις, κατ’ ἐντολήν τοῦ κουμπάρου, ἀφοῦ τελειώσῃ τὴ «ντολή του» «θὰ εὔρῃ» τὸν γαμπρόν. Ὁ γαμπρός, καλούμενος ὑπὸ τοῦ πεθεροῦ του, θὰ φιλήσῃ τὸ χέρι του, ἐνῶ ἐκεῖνος θὰ τὸν ἀσπασθῆ εἰς τὰ δύο μάγουλα.

Κατ’ ἐντολήν καὶ πάλιν τοῦ νοῦνου, ὁ γαμβρός, τὸ δεκαοχτάχρονο πολλάκις παιδί, θὰ εἶπῃ:

«Κατὰ διαταγὴν τοῦ νοῦνου, εἶπιατε εἰς ὑγείαν μας καὶ ἡμεῖς πίνομεν εἰς ὑγείαν ὄλων σας», ἀπευθυνόμενος δὲ εἰς τὸν κουμπάρον τῷ λέγει, ζητῶν τὰς διαταγὰς του: «μὲ ὄρισμόν σας». Ὁ νοῦνος λέγει: «Μ’ ἐμένα». Ὁ γαμπρός ἀφοῦ χαιρετήσῃ τὸν νοῦνόν του, καὶ τοῦ φιλήσῃ τὸ χέρι, πίνει τὸ κρασί. Τότε ὁ νοῦνος θὰ σηκωθῆ καὶ μὲ ὄλην τὴν ἐπισημότητα τοῦ ἀξιώματός του, ἔστω καὶ τόσον προσωρινοῦ, ποία ἄλλως τε εὐτυχία διαρκεῖ εἰς αὐτὸ τὸν κόσμον! προσφωνεῖ ὡς ἐξῆς τοὺς παρόντας: «Κατὰ διαταγὴν μου, εἶπιατε εἰς ὑγείαν τῶν νεονύμφων», ὅποτε τίποτε δὲν συγκρατεῖ τὴν νυφούλαν μας νὰ σηκωθῆ, ἐὰν θέβαια εἶχε καθήσῃ καθ’ ὅλον τὸ διάστημα ποὺ γίνονταν «οἱ ντολιές», διὰ νὰ ἀρχίσῃ τὲς μετάνοιες, «καὶ ἐγὼ πίνω εἰς ὑγείαν ὄλων σας», ὅλοι τότε ἀπαντοῦν: «τὸ χρέος μας ἐκάμαμεν». Κατόπιν ὁ νοῦνος μεταβιβάζει τὸ γενικὸν πρόσταγμα εἰς ἄλλον, τῆς ἀπολύτου ἐκλογῆς του ἐντολέα, ὅστις πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ στενὸν οἰκογενειακὸν περιβάλλον. Κατόπιν ὀρισμοῦ «τοῦ ἀναπληρωτοῦ» γίνονται ὑπὸ διαφόρων ἐντολέων, κατὰ σειρὰν, προπόσεις εἰς ὑγείαν τοῦ νοῦνου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος, ἀπὸ διακριτικότητα δὲν εἶχε διατάξῃ νὰ γίνῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν του, τοῦ μπράτ’ μου, τῶν γονέων τοῦ γαμπροῦ, ἢ τῆς νύφης εἰς τὰ Πιστρόφια κατὰ τὸ δεῖπνον τῆς Τρίτης εἰς τὸ σπίτι των. “Ὅταν γίνεταὶ ἡ πρόποσις ὑπὲρ τοῦ νοῦνου, προστίθεται «καὶ μὲ λάδι, νοῦνε!»

“Οταν, περι τὰ ἐξημερώματα τῆς Τρίτης, τελειώση πλέον ἢ διασκέδασις καὶ ἀναχωρήσουν οἱ συμπέθεροι, συγγενεῖς τῆς νύφης, τότε μὲ τὰ ὄργανα ἐπὶ κεφαλῆς, ὁ γαμβρός, ἡ νύφη καὶ οἱ ἀπομείναντες συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, συνοδεύουν τὸν νοῦνον καὶ τὴν νούναν εἰς τὸ σπίτι των, ὑποδεικνύοντες, μὲ τὸ τραγούδι, τὸ καθῆκόν των:

Καὶ στὸ νοῦνο θὲ νὰ πᾶμε
τηγανίτες θὲ νὰ φᾶμε,
Τηγανίτες μὲ τὸ μέλι
καὶ ἡ τζούκα μ’... δὲν τίς θέλει!

Ἐφοῦ δὲ ὅλοι των στρωθοῦν καὶ φᾶνε τὲς λαγγίτες, καὶ ὅ,τι ἄλλο τοὺς προσφέρουν, ξεκινοῦν οἱ ὑπόλοιποι, πλὴν τοῦ νοῦνου καὶ τῆς νούνας θέβαια, διὰ τὸ σπίτι τοῦ μπράτ’μου καὶ τῆς μπρατίμισσας, ὑποδεικνύοντες καὶ εἰς αὐτούς, μὲ τὸ τραγούδι... τὸ «ἐπιβεβλημένον αὐτοῖς καθῆκον».

Καὶ στοῦ μπράτ’μου θὲ νὰ πᾶμε
τηγανίτες θὲ νὰ φᾶμε.
Τηγανίτες μὲ τὸ μέλι
καὶ ἡ τζούκα μ’... δὲν τίς θέλει!

Ἐφοῦ στρωθοῦν κι’ ἐδῶ καὶ περιδρομιάσουν τὲς λαγγίτες καὶ ὅ,τι ἄλλα τοὺς προσφερθῆ εἰς τὸ τραπέζι, τότε ἐπιστρέφουν τὰ νειογάμπρια εἰς τὸ σπίτι των, τὰ θιολιὰ εἰς τὸ γυφτοκάλυθο καὶ οἱ ὑπόλοιποι συμπέθεροι εἰς τὰς οἰκίας των, ἦτοι ἅπαντες... «πρὸς ὕπνον ἀπιούσι». Κατὰ τὴν αὐτὴν διαδικασίαν καὶ τάξιν γίνονται τὰ... Πιστρόφια (ἐκ τοῦ ἐπιστρέφω) εἰς τὸ πατρικὸν τῆς νύφης τὸ θράδυ τῆς Τρίτης, μέχρι τὰ ἐξημερώματα τῆς Τετάρτης, ὅποτε, ὁ μὲ τόσον ὠραῖα ἔθιμα καὶ ἀλληγορικὰς ἐκδηλώσεις γάμος τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς τελειώνει καὶ ἀρχίζει καὶ πάλιν ἡ κανονικὴ ζωὴ δι’ ἀμφοτέρας τὰς οἰκογενείας, ὡς καὶ διὰ τοὺς λαβόντας εἰς αὐτὸν μέρος συγγενεῖς των. Ὑπάρχει μάλιστα διὰ τὸν γαμβρὸν τὸ σχετικὸν εἰρωνικὸν τετράστιχον, διὰ νὰ μὴ μείνη... παραπονεμένος ὅτι ἐλησμονήθη... ἀπὸ τὸν τ ζ ε ν ε ν ἔ (εἰρωνείαν)!

Τῇ Δευτέρᾳ καὶ τὴν Τρίτῃ
κάθετ' ὁ γαμπρὸς στὴ νύφη.
Τὴν Τετράδῃ καὶ τὴν Πέφτῃ
πέφτει ὁ γαμπρὸς στὴ σκέψι!

Τελειώνουν πλέον αἱ διασκεδάσεις, αἱ συγκινήσεις, τὰ συμπόσια καὶ τὰ συμπαρομαρτοῦντα τῷ γάμῳ εὐχάριστα γεγονότα, δυνάμενοι μάλιστα μὲ τὴν δεκαήμερον διάρκειάν των, νὰ δημιουργήσωσιν εἰς τοὺς λαθόντας μέρος τὴν ψευδαίσθησιν τῆς διαρκοῦς χαρᾶς, ὁ δὲ γαμπρὸς, παρὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας του, ἀρχίζει πλέον νὰ ἀναλογίζεται τὰ γέαθάρη, τὰ ὁποῖα ἐπωμίσθη καὶ τὰς προσθέτους ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας συνεπάγεται ὁ γάμος, διότι ὁ μὴν τοῦ μέλιτος καὶ τῆς ἀμεριμνησίας ὁ χρόνος, δὲν παρατείνονται πέραν τῆς πρωΐας τῆς Τετάρτης, ὅποτε, κατὰ τὸν τελευταῖον στίχον τοῦ ἀνωτέρω τετραστίχου:

«Πέφτει ὁ γαμπρὸς σὲ σκέψι».

Κατὰ τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας ἢ νύφη μὲ τὴν πεθεράν, ἢ εἰάν εἶχε πραγματοποιηθῆ πρό τοῦ γάμου, τὸ «πέθαν' ἢ πεθερά μ', κι' ἄδειασ' ἢ γωνιά μ'», μὲ ἄλλην ἡλικιωμένην στενήν τοῦ γαμπροῦ συγγενῆ, μετέβαινον εἰς τὰ σπίτια διαφόρων συγγενῶν του «γιά νὰ δώκ'ν τὲς δῶρες», δηλαδή τὲς μάλινες κάλτσες, ἐνῶ τὰ τηγανιτὰ αὐγά, ἀπετέλουν τὸ παρατιθέμενον εἰς αὐτὰς στερεότυπον γεῦμα, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἐλέγετο «κολατσιόν». «Μντὲ μωρ' νύφ', φάει ψίχα καὶ μὴν ἀντρέπεσαι ἀπὸ τε μένα!» ἦτο ἡ συνήθης παρότρυνσις τῆς φιλοδωρούσης, ἢ ὁποία δὲν παραλείπει «νὰ κερνάη τὴ νύφη καὶ μὲ μερικὰ νομίσματα», κατὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐκάστης δυνατότητα.

Τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὸν γάμον, πηγαίνει ἡ νύφη «μετὰ τοῦ συζύγου» καὶ τῆς πεθερᾶς ἢ ἐλλείπει τοιαύτης μετ' ἄλλης συγγενοῦς «γιά νὰ προσ'νήσ' στ'ν Ἐκκλησιά», ἅμα τῇ εἰσόδῳ ὅμως εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν ἀποχωρίζονται, διότι ὁ μὲν γαμπρὸς, κατευθύνεται πρὸς τὸ «ἀντρίκιο» ἢ δὲ νύφη, μετὰ τῆς συνοδοῦ της, εἰς τὸ «γυναικίσιο». Οὐδόλως ἀποκλείεται μάλιστα κατὰ τὸν πρῶτον αὐτὸν μετὰ τὸν γάμον ἐκκλησιασμὸν λιποθυμία τῆς νεονύμφου ἐντὸς τοῦ Οἴκου τοῦ Θεοῦ, γε-

γονός ἐπιθεβαιοῦν, ὅτι αἱ εὐχαὶ τοῦ ἱερέως «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε...» καθὼς καὶ τῶν καλεσμένων εἰς τὸν γάμον «τ'χρόν' μ' ἓνα πιδί», γυιὸ δηλ. ἀδιάφορον ἔάν, κατὰ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου «προκύψη» ὡς εὐτυχές γεγονός», κάποια τσουπίτσα, ἐπραγματοποιήθησαν ἤδη, καὶ μάλιστα λίαν συντόμως. Κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν προσκομίζεται εἰς τοὺς νεονύμφους μας, ἰδιαίτερος δίσκος, καθὼς εἰς τοὺς ἐπιστρέφοντας ταξιδιώτας ἢ τοὺς ἐορτάζοντας τὴν ὀνομαστικὴν τῶν ἐορτῆν. Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας ἡ νύφη μετὰ τῆς συνοδοῦ της, κάμνουν ὀλίγας ἐπισκέψεις διὰ νὰ «μοιράσουν δῶρες» τὰ πατουνοτσούραπα, ἐνῶ ὁ γαμβρὸς μεταβαίνει εἰς τὸ Μεσοχώρι, καὶ ἀνταμώνει «μὲ τσ' ἄλλες τσ' ἄντρες» ἀφοῦ κι' ὁ ἴδιος, παρὰ τὰ δεκαεννέα - εἴκοσι χρόνια του, ἔγινεν ἄνδρας. Ἐκεῖ θὰ δεχθῆ τὰ διάφορα πειράγματα τῶν ἄλλων ἀνδρῶν!

Κοντὰ τὸ μεσημέρι, συναντῶμεν εἰς «τὸ σπίτι των» μεταβαίνουσιν εἰς τὸ πατρικὸ σπίτι τῆς νύφης, ὅπου τοῖς παρατίθεται «τὸ ὕστατον γεῦμα τοῦ γάμου», κατὰ τὴν ἀναχώρησίν των δὲ δωρίζεται εἰς αὐτοὺς νεαρὸν ζευγὸς ὀρνίθων «ἓνας πέτ'νος καὶ μιὰ πουλαδίτσα (= κοτίτσα), ἡ ὁποία δὲν εἶχε γεννήσει ἀκόμη τὸ πρῶτό της αὐγό.

Τὸ ἐν λόγω δῶρον συμβολίζει ἀσφαλῶς αὐτοὺς τούτους τοὺς νεονύμφους, εἶναι δὲ πράγματι λίαν ἐπιτυχῆς ὁ τοιοῦτος συμβολισμός, δυνάμενος μάλιστα νὰ θεωρηθῆ ὡς θεμελίωσις καὶ ἀρχὴ τοῦ ἀρχομένου νοικοκυριοῦ των.

Εἶμαι θέβαιος, φίλη ἀναγνώστρια ἢ φίλε ἀναγνώστα, ὅτι θὰ συμφωνήσητε, ὅπως εἰς τὸ ὑποδειγματικὸν ζευγάρι τὸ ὁποῖον συνεδέσαμεν μὲ τὰ ἄλυτα δεσμὰ τοῦ Ὑμεναίου, κατόπιν γάμου μὲ τόσον ὠραῖα ἔθιμα, ν' ἀπευθύνωμεν τὴν θερμὴν εὐχὴν, τὴν ὁποίαν μὲ σπαραγμένην ψυχὴν, ἢ ἀποχωριζομένη τοῦ σπλάχνου της Μάννα, ἔδωσεν εἰς αὐτό:

Σιαδιὰ νὰ θρίσκης ὀμπροστά,
λιθάδια καὶ δροσοῦλες,
καὶ νὰ προκόψητε τὰ δυό.

Τὴν ἴδια εὐχὴ ἀπευθύνει μιὰ ἀληθινὴ πατρικὴ καρδιὰ εἰς κάθε νέο ζευγάρι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας